

جامعه‌شناسی (۱)

۱ گزینه «۲»

(ریفانه امینی)

- آزادی: کلان و ذهنی
- کارت هدیه: خرد و عینی
- وزارت کشور: کلان و عینی
- تصور مریم از روز تولدش: خرد و ذهنی

(جامعه‌شناسی (۱)، زندگی اجتماعی، صفحه‌های ۲۷ و ۲۸)

۲

گزینه «۲»

(آریتا پیرقی)

تشریح عبارت نادرست:

هیچ جامعه‌ای بی‌نیاز از هنجارها و نمادها نیست: ولی هنجارها و نمادها برحسب شرایط در زمینه‌های مختلف قابل تغییرند و تغییر برخی از آنها تا زمانی که به تغییر در لایه‌های عمیق منجر نشود، موجب تحول و تغییر بنیادین جهان اجتماعی نمی‌شود.

تشریح سایر گزینه‌ها:

گزینه «۱»: صحیح - صحیح

گزینه «۳»: غلط (لایه‌های عمیق کمتر در معرض تغییر قرار می‌گیرند) - غلط (نهادهای اجتماعی در جوامع گوناگون، متفاوت هستند).

گزینه «۴»: صحیح - صحیح

(جامعه‌شناسی (۱)، زندگی اجتماعی، صفحه‌های ۳۰ و ۳۱)

۳ گزینه «۱»

(سیدمحمد مدنی دینانی)

اگر ما فقط جهانی را ببینیم که در آن متولد شده‌ایم؛ شاید گمان کنیم که جهان اجتماعی تنها یک شکل دارد ولی هنگامی که بر جوامع دیگر در نقاط مختلف دنیا چشم می‌گشاییم و یا به تاریخ گذشته خود رجوع می‌کنیم و این جهان‌ها را با هم مقایسه می‌کنیم، به تنوع جهان‌های اجتماعی پی می‌بریم.

(جامعه‌شناسی (۱)، زندگی اجتماعی، صفحه ۳۵)

۴ گزینه «۳»

(امیرموری افشار)

– انسان‌ها در هر موقعیتی که قرار می‌گیرند، ابتدا آن موقعیت را برای خود تعریف می‌کنند و به آن معنا می‌دهند و سپس در آن موقعیت دست به عمل می‌زنند.

– تنوع آگاهی و معرفت انسان‌ها و همچنین تنوع اراده و اختیار آنها، سبب پیدایش جهان‌های اجتماعی مختلف می‌شود.

– هر جهان اجتماعی تا زمانی که از طریق مشارکت اجتماعی افراد پابرجاست، پیامدهای آن نیز باقی است.

– منظور از جهان متجدد، غرب بعد از رنسانس یعنی جهان غرب چهارصدسال اخیر است.

(جامعه‌شناسی (۱)، زندگی اجتماعی، صفحه‌های ۳۶، ۳۷ و ۴۶)

۵ گزینه «۴»

(کوثر شاه‌سینی)

عده‌ای از جامعه‌شناسان همانند دورکیم، آگوست کنت، اسپنسر و مارکس، معتقدند همه جوامع مسیر یکسانی را طی می‌کنند؛ یعنی همه آنها شبیه یک نوع موجود زنده‌اند و تفاوتشان همانند تفاوتی است که آن موجود زنده در مراحل مختلف رشد خود از دوران کودکی تا مراحل بزرگسالی پیدا می‌کند. این عده، نگاه خطی به تاریخ بشر دارند. در این دیدگاه، همه جوامع در یک خط قرار می‌گیرند؛ بعضی از آنها در این مسیر واحد، پیشرفته‌ترند و بعضی در مقایسه با جوامع پیشرفته، عقب مانده‌اند و جوامعی که به لحاظ تاریخی عقب مانده‌اند، باید جوامع پیشرفته را الگوی حرکت خود قرار دهند.

(جامعه‌شناسی (۱)، زندگی اجتماعی، صفحه‌های ۳۸ و ۳۹)

دیدگاه طولی نسبت به تاریخ جوامع

عبارت «همه راه‌ها به رم ختم می‌شوند» تأییدکننده کدام گزاره است؟

- ۱) همه جوامع شبیه یک موجود زنده‌اند و تفاوتشان همانند تفاوتی است که آن موجود زنده در مراحل مختلف رشد خود از کودکی تا مراحل بزرگسالی پیدا می‌کند.
- ۲) جهان‌های اجتماعی مختلف با روابط متقابلی که دارند می‌توانند از تجربیات یکدیگر استفاده کنند، اما هیچ‌کدام نمی‌توانند مسیر دیگری را با حفظ هویت خود ادامه دهند.
- ۳) تفاوت‌هایی که مربوط به لایه‌های عمیق جهان اجتماعی و عناصر محوری آن باشد، جهان اجتماعی را به جهان اجتماعی دیگری تبدیل می‌کند و درون جهان اجتماعی پذیرفته نمی‌شود.
- ۴) همه جوامع در یک خط قرار می‌گیرند و هر جهان اجتماعی، براساس عقاید و ارزش‌های خود، تحولاتی را دنبال می‌کند و فرهنگ و تمدن مناسب خود را به وجود می‌آورند.

پاسخ: گزینه ۱

(پایه‌شناسی دهم - درس ۵)

درس‌نامه دیدگاه طولی نسبت به تاریخ (سرگذشت و سرنوشت) جوامع، بیان می‌کند که همه جوامع در یک خط قرار می‌گیرند و در این مسیر واحد، جوامع عقب‌مانده، باید جوامع پیشرفته را الگوی حرکت خود قرار دهند. ضرب‌المثل «همه راه‌ها به رم ختم می‌شوند» نیز بیانگر یکسان‌بودن حرکت جوامع و دیدگاه طولی (تک‌خطی) نسبت به تاریخ جهان‌های اجتماعی است. در جدول زیر به بررسی این دیدگاه و مقایسه آن با دیدگاه عرضی خواهیم پرداخت:

جهان‌های اجتماعی در طول هم	جهان‌های اجتماعی در عرض هم
عده‌ای از جامعه‌شناسان، از جمله آگوست کنت، اسپنسر، دورکیم و مارکس، معتقدند جهان‌های اجتماعی شبیه یکدیگرند و مسیر یکسانی را طی می‌کنند.	عده دیگری از اندیشمندان، از جمله مردم‌شناسان معتقدند جهان‌های اجتماعی متنوع‌اند و فرهنگ و تمدن مناسب خود را به وجود می‌آورند.
معتقدند همه جهان‌های اجتماعی شبیه یک موجود زنده‌اند و تفاوت آن‌ها، همانند تفاوتی است که موجود زنده در مراحل مختلف رشد خود طی می‌کند.	معتقدند تفاوت میان جهان‌های اجتماعی، همانند تفاوت دو گونه متفاوت (مانند شیر و آهو) است.
در این دیدگاه، همه جوامع در یک خط قرار می‌گیرند و جوامع عقب‌مانده، باید جوامع پیشرفته را الگوی حرکت خود قرار دهند. این موضوع منجر به شکل‌گیری نظریه استعمار شده است که امروزه به استعمار تبدیل شده است.	مطابق با این دیدگاه، جهان‌های اجتماعی مختلف، با روابط متقابلی که دارند، می‌توانند به صورت سالم و فعالانه از یکدیگر تجربه کسب کنند، اما نمی‌توانند مسیر دیگری را ادامه دهند.
مطابق با این دیدگاه، دورکیم، حرکت جوامع بشری را به دو مرحله تقسیم می‌کند: (۱) جوامع مکانیکی: در آن تقسیم کار شکل نگرفته است یا در حد ساده و ابتدایی (مانند تقسیم کار سنی و جنسی) است. (۲) جوامع ارگانیکی: در آن تقسیم کار گسترده وجود دارد.	مردم‌شناسان، براساس این دیدگاه، از جهان‌های اجتماعی متفاوت همچون غرب، اسلام، چین و هند یاد می‌کنند.

پاسخ تشریحی اروپایی‌ها یک ضرب‌المثل قدیمی دارند که می‌گوید «همه راه‌ها به رم ختم می‌شوند». این تنها یک ضرب‌المثل است، ولی عده‌ای باورشان این است که زندگی اجتماعی بشر یک مسیر را طی می‌کند. در این دیدگاه همه جهان‌های اجتماعی شبیه یک نوع موجود زنده‌اند و تفاوتشان همانند تفاوتی است که آن موجود زنده در مراحل مختلف رشد خود از دوران کودکی تا مراحل بزرگسالی پیدا می‌کند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

۲) مربوط به دیدگاه عرضی نسبت به تاریخ جوامع است.

۳) گزاره‌ای درست، اما بی‌ارتباط با صورت سؤال است.

۴) این که همه جوامع در یک خط قرار می‌گیرند، بیانگر دیدگاه طولی است؛ اما ادامه جمله نشان‌دهنده دیدگاه عرضی است.

تست و پاسخ ۷

عبارت درست در ارتباط با فرصت‌ها و محدودیت‌های جهان اجتماعی کدام است؟

- ۱) فرصت‌ها و محدودیت‌های جهان اجتماعی به صورت حقوق و تکالیف افراد ظاهر می‌شود - پیامدهای اجتماعی جهان‌های اجتماعی صرفاً محدودکننده افراد است.
- ۲) جهان‌های اجتماعی مختلف را می‌توان براساس فرصت‌ها و محدودیت‌هایی که به دنبال می‌آورند، ارزیابی کرد - هر جهان اجتماعی براساس عقاید خود، برخی ظرفیت‌های بشر را نادیده می‌گیرد.
- ۳) الزام‌های جهان اجتماعی، بر فعالیت اجتماعی اعضای آن تأثیر نمی‌گذارد - برخی جهان‌ها با رویکرد دنیاگریز خود، از توانمندی‌های آدمی برای آبادکردن این جهان استفاده نمی‌کنند.
- ۴) محدودیت‌های زبانی، مبادله معانی پیچیده بین هم‌زبانان را دشوار می‌کند - فرصت‌ها و محدودیت‌ها به یکدیگر وابسته‌اند و هیچ‌کدام بدون دیگری محقق نمی‌شوند.

(پایه‌شناسی دهم - درس ۶)

پاسخ: گزینه ۲

مشاوره در حل این نوع از سوالات، باید به دنبال نادرستی و رد گزینه‌ها باشید؛ بنابراین به قیدها و مثبت یا منفی بودن افعال توجه ویژه داشته باشید.

پاسخ تشریحی جهان‌های اجتماعی مختلف را می‌توان براساس آرمان‌ها و ارزش‌های آن‌ها و نیز فرصت‌ها و محدودیت‌هایی که به دنبال می‌آورند، ارزیابی کرد.

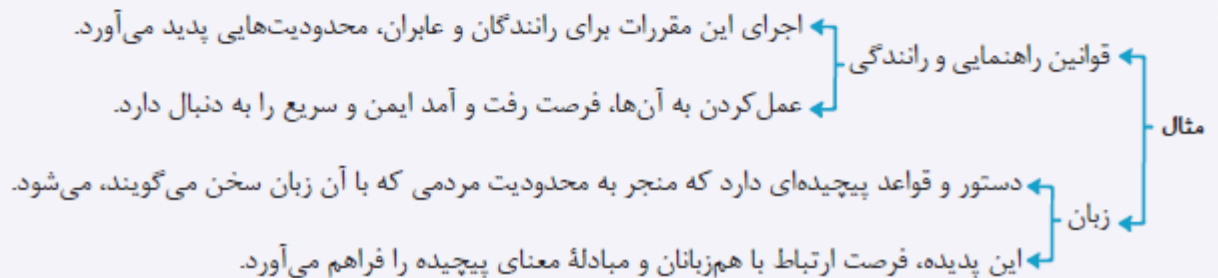
هر جهان اجتماعی نیز براساس عقاید و ارزش‌های خود، افق‌ها و ظرفیت‌های جدیدی برای انسان فراهم می‌کند و ممکن است ظرفیت‌ها و توانمندی‌های دیگر بشر را نادیده بگیرد.
بررسی سایر گزینه‌ها:

۱ درست - نادرست (پیامدهای هر پدیده اجتماعی، هم محدودکننده افراد است و هم برای افراد فرصت ایجاد می‌کند. قید «صرفاً» باعث نادرستی این گزینه شده است.)

۲ نادرست (پیامدها و الزام‌های هر جهان اجتماعی، بر فعالیت اعضای آن جهان اجتماعی تأثیر می‌گذارد) - درست

۴ نادرست (محدودیت‌های زبانی، فرصت ارتباط با هم‌زبانان و مبادله معنای پیچیده را فراهم می‌آورد.) - درست

نکته هر پدیده‌ای در جهان اجتماعی، فرصت‌ها و محدودیت‌هایی به همراه دارد.

تست و پاسخ

هر یک از موارد «نوع آگاهی و شناخت سازنده جهان اجتماعی»، «پیامد تکوینی بودن نظم اعضای بدن موجودات زنده» و «عامل مؤثر در دگرگون شدن کنش‌های اجتماعی آدمیان» به ترتیب در کدام گزینه آمده است؟

- ۱) مشترک و عمومی - شکل‌گیری براساس آگاهی و اراده اعضا - تغییر آرمان‌ها و ارزش‌های زندگی آدمیان
- ۲) آگاهانه و ارادی - تداوم از طریق وراثت و تولیدمثل - ناتوانی یک نسل در انتقال فرهنگ خود به نسل بعدی
- ۳) تکوینی و خصوصی - تلاش برای حفظ بقای موجود زنده - ارتباط پدیده‌های خارج از جهان اجتماعی با زندگی اجتماعی انسان‌ها
- ۴) مشترک و عمومی - عدم امکان تغییر با اراده اعضا - شناخت خداوند، فرشتگان و جهان ماورای طبیعت

(جامعه‌شناسی دهم - درس ۳)

پاسخ: گزینه ۴

پاسخ تشریحی آگاهی و شناختی که جهان اجتماعی براساس آن شکل می‌گیرد، آگاهی فردی و خصوصی نیست؛ بلکه نوعی آگاهی مشترک و عمومی است.

عضویت اعضا در بدن موجودات زنده
جود نمی‌آید و به همین دلیل با اراده اعضا تغییر نمی‌کند.

شناخت خداوند، فرشتگان و جهان ماوراءطبیعی، آرمان‌ها و ارزش‌های زندگی آدمیان را تغییر می‌دهد و کنش‌های اجتماعی آنان را دگرگون می‌سازد.

با توجه به نمودار زیر، عبارت‌های کدام گزینه به ترتیب در جایگاه «الف»، «ج»، «ب» و «د» قرار می‌گیرند؟

(پایه‌شناسی دهم - درس ۳)

- ۱) مداخله دولت در اقتصاد - روستا - هیئت عزاداری محرم - نظم اجتماعی
- ۲) وزارت آموزش و پرورش - تصور صلح جهانی - علائم راهنمایی - آزادی بیان
- ۳) شهر شیراز - حضور در کلاس زبان - علاقه شما به موسیقی سنتی - فرهنگ اساطیری
- ۴) آزادی عقیده - آزمون دادن یک دانش‌آموز - تخیل کردن - محترم شمردن مقررات اجتماعی

پاسخ: گزینه ۲

مشاوره در این‌گونه سؤالات، فقط با ردّ گزینه می‌توانیم به جواب برسیم؛ برای مثال بررسی کنید که عبارت‌های اول کدام گزینه‌ها،

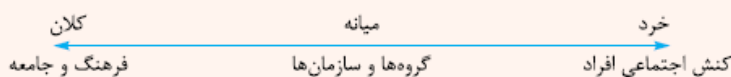
عینی و کلان نیستند. به این ترتیب ۴ حذف می‌شود. (همین‌طوری ادامه بدید. ☺)

درس‌نامه

پدیده‌های اجتماعی، اجزای جهان اجتماعی‌اند که می‌توان آن‌ها را با توجه به دو معیار تقسیم‌بندی کرد:

توضیح: پدیده‌های اجتماعی را می‌توان براساس اندازه و دامنه آن‌ها، از یکدیگر تفکیک کرد. به این ترتیب، طیفی در جهان اجتماعی ترسیم می‌شود که در یک سوی آن پدیده‌های اجتماعی خرد (کوچک) و در سوی دیگر آن پدیده‌های اجتماعی کلان (بزرگ) قرار می‌گیرند.

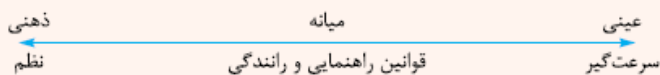
اندازه و دامنه

فایده: فایده این تقسیم‌بندی این است که میزان اثرگذاری و اثرپذیری هر پدیده نسبت به پدیده‌های دیگر را بهتر درک می‌کنیم.

توضیح: پدیده‌های اجتماعی را از حیث عینی و محسوس بودن یا ذهنی و نامحسوس بودن، می‌توان در یک طیف قرار داد.

ابعاد عینی و ذهنی

فایده: در جهان اجتماعی، بعد ذهنی و معنایی پدیده‌ها اهمیت بسیاری دارد.

نکته تمامی پدیده‌های اجتماعی، بعد معنایی و ذهنی دارند؛ اما همه پدیده‌ها، بعد محسوس و عینی ندارند.

شهر شیراز، از یک سو محسوس و عینی است و از سوی دیگر جزء کلان‌شهرهای ایران محسوب می‌شود. (عینی و کلان) حضور در کلاس زبان امری محسوس و عینی است، از طرف دیگر مربوط به رفتارهای یک فرد است و خرد محسوب می‌شود. (عینی و خرد) علایق و سلیق افراد، همواره ذهنی هستند. از سوی دیگر چون در این‌جا علاقه شما به موسیقی سنتی مطرح شده است، خرد نیز محسوب می‌شود. (ذهنی و خرد)

فرهنگ‌ها پدیده‌هایی کلان، ذهنی و نامحسوس هستند. (ذهنی و کلان)

نکته

خرد و کلان بودن پدیده‌ها، اغلب نسبی است؛ برای مثال، اگر مدرسه را با کلاس درس مقایسه کنیم، کلان محسوب می‌شود، اما اگر مدرسه را با وزارت آموزش و پرورش مقایسه کنیم، خرد قلمداد می‌شود.

تست و پاسخ ۱۰

نهادهای اجتماعی:

- ۱) مجموعه‌ای از عقاید، ارزش‌ها، هنجارها و نمادهایی است که برای رفع همه نیازهای افراد و جهان اجتماعی اختصاص پیدا می‌کنند.
- ۲) شیوه قابل قبول تأمین بعضی از نیازهای افراد را معین می‌سازد و متقابلاً شیوه‌های غیر قابل قبول و کژراهه‌ها را طرد می‌کند.
- ۳) از جمله نهاد خانواده، تعلیم و تربیت، سیاست و اقتصاد در همه جوامع وجود دارند؛ بنابراین در همه جهان‌های اجتماعی از شیوه واحد و یکسانی تبعیت می‌کنند.
- ۴) هنگامی آشکار می‌شوند که اجزا و لایه‌های جهان اجتماعی را جداگانه تجزیه و تحلیل کنند و راه تأمین نیازهای اجتماعی را معین سازند.

پاسخ: گزینه ۲

(جامعه‌شناسی - دهم - درس ۴)

درس نامه ●●

وقتی اجزا و لایه‌های جهان اجتماعی را در ارتباط با هم در نظر بگیریم، نهادهای اجتماعی آشکار می‌شوند.

مجموعه‌ای از عقاید، ارزش‌ها، هنجارها و نمادهایی است که برای رفع نیازهای معینی از افراد و جهان اجتماعی اختصاص پیدا می‌کند.

شیوه قابل قبول تأمین بعضی از نیازهای افراد را معین می‌سازد و متقابلاً شیوه‌های غیر قابل قبول را طرد می‌کند.

در تمامی جهان‌های اجتماعی وجود دارد، ولی انواع و اشکال متفاوتی دارد.

مثال: خانواده، تعلیم و تربیت، سیاست و اقتصاد، از مهم‌ترین نهادهای اجتماعی‌اند.

برای نمونه اجزا و لایه‌های نهاد تعلیم و تربیت در جدول زیر آمده است:

نهاد تعلیم و تربیت			
عقاید	ارزش‌ها	هنجارها	نمادها
انسان تربیت‌پذیر است.	دانایی از نادانی بهتر است.	برای داناشدن، باید به مدرسه رفت.	دفتر، قلم، دانش‌آموز، کلاس

- ۱ نهادها برای رفع نیازهای معینی از افراد و جهان اجتماعی اختصاص پیدا می‌کنند.
- ۲ نهاد‌های اجتماعی در همه جهان‌ها وجود دارند، ولی شکل یکسانی ندارند.
- ۳ نهاد‌های اجتماعی، نتیجه بررسی اجزا و لایه‌های جهان اجتماعی در ارتباط با هم است.

تست و پاسخ ۱۱

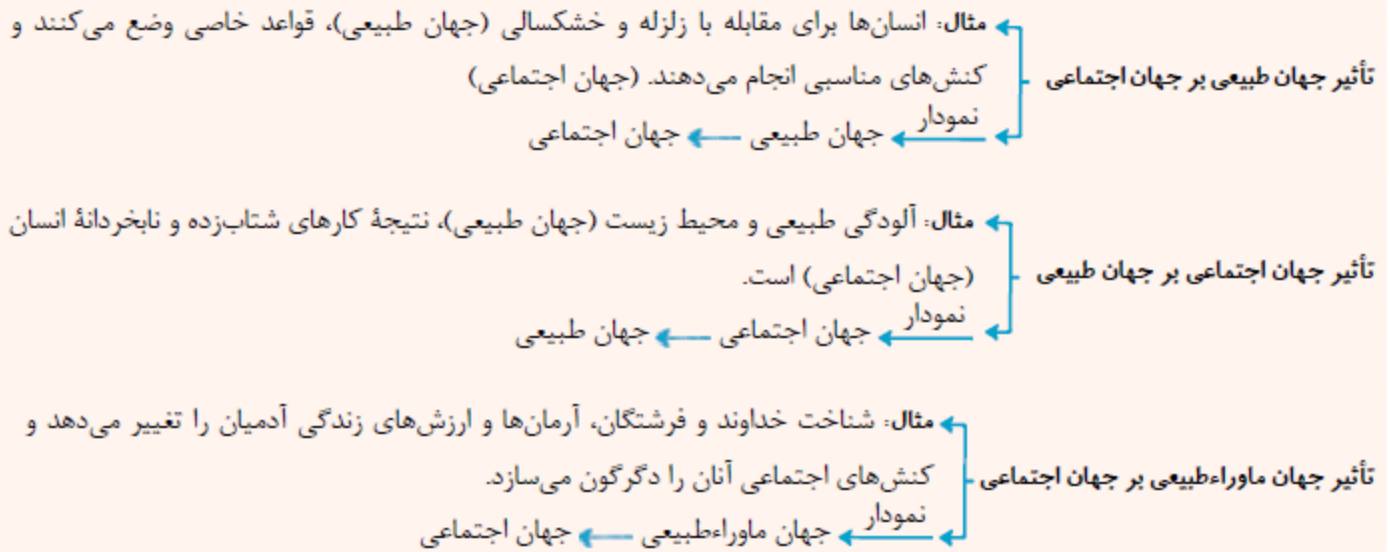
به ترتیب، پاسخ هر یک از عبارتهای زیر کدام است؟

- ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی، پس از شکل‌گیری کدام مورد را ضروری می‌سازند؟
 - تغییر در نمادها، چه زمانی موجب تغییر در جهان اجتماعی انسان‌ها می‌شود؟
 - کدام عبارت مصداق تأثیر جهان اجتماعی بر جهان طبیعی است؟
- ۱) تعیین انتظارات و توقعات و نقش‌های افراد - تأثیر بر عقاید و ارزش‌های سازنده جهان اجتماعی - زلزله و خشکسالی، تأثیرات تعیین‌کننده‌ای بر زندگی انسان‌ها دارند.
 - ۲) پدیده‌های جامعه‌پذیری و کنترل اجتماعی - منجرشدن به تغییر در لایه‌های عمیق - آلودگی طبیعت، نتیجه کارهای شتابزده و نابخردانه انسان‌هاست.
 - ۳) کنترل اجتماعی، تعلیم و تربیت و تشویق و تنبیه - در معرض تغییر قراردادن لایه‌های بنیادین جهان اجتماعی - شناخت ستارگان در مسیریابی برای انسان‌ها مفید واقع شده است.
 - ۴) جامعه‌پذیری و نظام تعلیم و تربیت - تأثیرگذاری همه‌جانبه و فراگیر بر جهان اجتماعی - نوع رفتار انسان‌ها، بقای بسیاری از موجودات را به خطر انداخته است.

(پایه‌شناسی دهم - درس‌های ۲، ۳ و ۴)

پاسخ: گزینه ۲

به مناسبت قسمت سوم این سؤال، یک نگاهی به ارتباطها و تأثیرات جهان‌های مختلف بر روی هم بیاندازیم:

پاسخ تشریحی

ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی از طریق کنش‌های اجتماعی تحقق می‌یابند و پدیده‌های جامعه‌پذیری و کنترل اجتماعی را ضروری می‌سازند تا از طریق تعلیم و تربیت، تشویق و تنبیه، ارزش‌ها و هنجارها را به افراد منتقل کنند.

هنجارها و نمادها برحسب شرایط، در زمینه‌های مختلف قابل تغییرند و تغییر برخی از آن‌ها تا زمانی که به تغییر در لایه‌های عمیق منجر نشود، موجب تحول و تغییر بنیادین جهان اجتماعی نمی‌شود.

آلودگی طبیعت و محیط زیست (جهان طبیعی)، نتیجه کارهای شتاب‌زده و نابخردانه انسان‌ها (جهان اجتماعی) است؛ پس جهان اجتماعی بر جهان طبیعی تأثیر می‌گذارد.

۱۲. گزینه ۱ برای پاسخ به این سؤال می‌توانیم از جای خالی دوم شروع کنیم. توجه به واژه جهان اجتماعی ما را به جهتی می‌برد که به دنبال واژه‌های غیرتکوینی، غیرطبیعی و ارادی بگردیم؛ اما فعل بعد از جای خالی، یعنی فعل «نیست»، باعث می‌شود در قسمت دوم به دنبال واژه‌هایی دقیقاً برعکس این موارد بگردیم؛ یعنی واژه‌های تکوینی، طبیعی و غیرارادی؛ بنابراین گزینه‌های «۲» و «۳» رد می‌شوند. حال به سراغ جای خالی اول می‌رویم و از آنجایی که کنش اعضای جهان اجتماعی ربطی به کلیدواژه‌های ذکر شده ندارد، پاسخ تست مشخص می‌شود؛ یعنی گزینه «۱»

(صفحات ۱۷ و ۱۸)

۱۳. گزینه ۲. عامل بازتولید جهان اجتماعی وراثت (ژنتیک) نیست؛ بلکه انتقال فرهنگ است که از طریق آموزش و تعلیم و تربیت انتقال می‌یابد. در این زمینه، فرهنگ غیررسمی از طریق خانواده و فرهنگ رسمی از طریق مدرسه منتقل می‌شود.

۱۴. گزینه ۱. «آزادی بیان» یا هر نوع آزادی، به دلیل اینکه جزء آرمان‌ها و ارزش‌ها قرار می‌گیرد، ذهنی و غیرمحسوس است. از طرف دیگر در مورد خُرد و کلان بودن آن باید گزینه‌های بعدی را دید چون به همین شکل نمی‌توان مشخص کرد، بلکه باید در مقایسه بین گزینه‌ها به نتیجه رسید: (رد گزینه‌های «۲» و «۳») / «روستا» در ذهن ساخته نمی‌شود و جزء ارزش‌ها و آرمان‌ها نیست؛ پس امر عینی و محسوس است و می‌توان در مقایسه با شهر و کشور آن را خُرد دانست. / «دیدوبازدید عید نوروز» را می‌توان مشاهده کرد و در ضمن جزء آرمان‌ها و ارزش‌ها نیست؛ پس محسوس است و عینی و از طرفی، دید و بازدید عید نوروز نسبت به خود عید نوروز خُرد است.

(صفحات ۲۶ و ۲۷)

۱۵. گزینه ۲. آنچه از مفهوم صورت تست می‌شود فهمید این است که «به تفاوت میان فرهنگ‌ها اشاره دارد.»؛ پس دیدگاه عرضی بودن فرهنگ را نشان می‌دهد.

(صفحه ۳۸)

﴿ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا... ﴾ ای مردم ...:

- ۱) به یقین شما را از یک مرد و زن آفریدیم تا شما را ملت‌ها و قبیله‌هایی [گوناگون] قرار دهیم که یکدیگر را بشناسید!
- ۲) بی‌گمان ما شما را از یک مرد و زن خلق کردیم و شما را ملت‌ها و گروه‌های [مختلف] قرار دادیم تا شناسایی شوید!
- ۳) بی‌تردید ما شما را از نر و ماده‌ای آفریدیم و شما را در ملت‌ها و گروه‌های [گوناگون] قرار دادیم تا از همدیگر شناخته شوید!
- ۴) بی‌شک ما شما را از یک نر و ماده خلق کرده‌ایم و شما را ملت‌ها و قبیله‌هایی [متفاوت] قرار دادیم تا شما همدیگر را بشناسید!

(عربی دهم - درس ۴)

پاسخ: گزینه ۴

مشاوره در آزمون‌ها غالباً سؤال اول عربی یکی از آیات قرآن داخل کتاب هست؛ پس حتماً از قبل معنای آیات رو با دقت یاد بگیرید، چون گاهی ممکنه نکاتی داشته باشن که نیاز به بررسی‌شدن قبل از آزمون دارن!

خودت حل کنی بهتره «شعوباً و قبائل» معرفه است یا نکره؟ / «جعلنا» ماضیه یا مضارع؟

پاسخ تشریحی کلمات مهم: «إنا»: بی‌شک ما / «خلقناکم»: شما را خلق کرده‌ایم / «من ذکر و أنثی»: از یک نر و ماده / «جعلناکم»: شما را قرار دادیم / «شعوباً و قبائل»: ملت‌ها و قبیله‌هایی [متفاوت] / «لتعارفوا»: تا شما همدیگر را بشناسید. خطاهای سایر گزینه‌ها:

- ۱) تا (معادل «و» نیست!) - قرار دهیم («جعلنا» ماضی است، نه مضارع!)
- ۲) ملت‌ها و گروه‌های مختلف («شعوباً» و «قبائل» نکره هستند، نه معرفه!) - شناسایی شوید («تعارفوا» معلوم است، نه مجهول!)
- ۳) ملت‌ها و گروه‌های گوناگون (مانند ۲) - از همدیگر شناخته شوید («تعارفوا» معلوم است، نه مجهول!)

«إِنَّ ظَاهِرَةَ عَجِيْبَةِ كَسْقُوْطِ الْأَسْمَاكِ مِنَ السَّمَاءِ قَدْ تُسَبِّبُ احْتِفَالاً رَائِعاً يَجْذِبُ كَثِيْرًا مِنَ النَّاسِ لِلْمَشَارَكَةِ فِيْهِ!»:

- ۱) همانا پدیده‌ای همچون افتادن ماهی‌ها از آسمان که عجیب است گاهی باعث جشنی جالب می‌شود که بسیاری از مردم در آن مشارکت می‌کنند!
- ۲) پدیده‌ای شگفت‌انگیز مانند افتادن ماهی‌ها از آسمان گاهی باعث جشن جالبی می‌شود که بسیاری از مردم را برای شرکت در آن جذب می‌کند!
- ۳) پدیده‌ی عجیبی که مانند افتادن ماهی‌ها از آسمان است گاهی سبب جشن جالبی می‌شود که بسیاری از مردم برای شرکت در آن جذب می‌شوند!
- ۴) گاهی پدیده‌ای مانند افتادن ماهی‌ها چنان شگفت‌انگیز است که سبب جشن جالبی می‌شود که مردمان بسیاری را برای مشارکت در خود جذب می‌کند!

پاسخ: گزینه ۲

(عربی دهم - درس ۳)

مشاوره برخی از کلمات هستند که الزامی برای ترجمه آن‌ها در جمله نداریم. یکی از مهم‌ترین آن‌ها «إِنَّ» قطعاً است که هم می‌توانیم ترجمه‌اش کنیم و هم نه!

خودت حل کنی بهتره «ظاهرة عجیبه» یعنی چی؟ / «یجذب» معلومه یا مجهول؟

پاسخ تشریحی کلمات مهم: «إِنَّ»: همانا (می‌تواند ترجمه نشود) / «ظاهرة عجیبه»: پدیده‌ای شگفت‌انگیز / «كَسْقُوْطِ الْأَسْمَاكِ»: مانند افتادن ماهی‌ها / «من السماء»: از آسمان / «قد تُسَبِّبُ»: گاهی باعث می‌شود / «احتفالاً رائعاً»: جشن جالبی / «یجذب»: جذب می‌کند / «كثیراً من النَّاسِ»: بسیاری از مردم / «للمشاركة فيه»: برای شرکت در آن خطاهای سایر گزینه‌ها:

- ۱) که عجیب است («عجیبه» صفت از نوع اسم است و نباید قبل از آن حرف «که» به کار برود!) - مشارکت می‌کنند («المشاركة» مصدر است، نه فعل!)
- ۳) که مانند ... («که ... است» اضافی است!) - جذب می‌شوند («یجذب» معلوم و متعدی است، نه مجهول و یا لازم، ضمناً «كثیراً» مفعول آن است.)
- ۴) عبارت «من السماء»: از آسمان» ترجمه نشده است - چنان شگفت‌انگیز است («عجیبه» صفت «ظاهرة» است و باید در کنار هم ترجمه شوند، نه جدا از هم! ضمناً «چنان» اضافی است!) - مردمان بسیاری («كثیراً» و «النَّاسِ» موصوف و صفت نیستند! ضمناً حرف «مِنْ» از «ترجمه نشده است!)

«لَقَدْ كَانَ الْإِسْلَامُ عَلَى مَرِّ الْقُرُونِ يَدْعُونَا إِلَى أَنْ نَجْتَنِبَ الْإِسَاءَةَ وَ هُوَ قَائِمٌ عَلَى أُسَاسِ الْمَسَاوَاةِ لَكِنَّ الْجَهَّالَ لَا يَرِيْدُونَ أَنْ يَفْهَمُوْهُ!»:

- ۱) اسلام با گذر قرن‌ها ما را به این فرا می‌خواند تا از بدی پرهیز کنیم و آن براساس مساوات استوار است، گویی که نادان‌ها نمی‌خواهند که آن را درک کنند!
- ۲) اسلام بوده است که با گذشت قرن‌ها به دوری کردن از بدی دعوت می‌کند و آن بر پایه‌ی برابری استوار می‌باشد، اما جاهلان نمی‌خواهند که آن را بفهمند!
- ۳) اسلام با گذشت قرن‌ها ما را به این که از بدی کردن دوری کنیم دعوت می‌کرد و آن براساس برابری استوار است، ولی نادان‌ها نمی‌خواهند که آن را بفهمند!
- ۴) اسلام با گذر قرن‌ها به این فرا می‌خوانده که از بدی کردن اجتناب کنیم، زیرا آن براساس برابری بنا شده که نادان‌ها نمی‌خواهند درکش کنند!

پاسخ: گزینه ۳

(عربی دهم - درس ۴)

مشاوره می‌توانیم بگوییم مهم‌ترین فعل در تست‌های ترجمه «کان» است. هرگاه به این فعل برمی‌خوریم باید بررسی کنیم که بعد از آن فعل دیگری آمده است یا نه تا بفهمیم «کان» فعل اصلی جمله است (به معنای «بود») یا فعل کمکی برای ساختن ماضی استمراری یا ماضی بعید!

خودت حل کنی بهتره «کان ... يدعو» معادل چه زمانیه؟ / «لكنّ» یعنی چی؟

پاسخ تشریحی کلمات مهم: «کان ... يدعو نا»: دعوت می‌کرد / «على مرّ القرون»: با گذشت قرن‌ها / «إلى أن نجتنب»: به این که دوری کنیم / «الإساءة»: از بدی کردن / «و هو قائم»: و آن استوار است / «على أساس المساواة»: براساس برابری / «لكنّ»: ولی / «الجهال»: نادان‌ها / «لا يريدون»: نمی‌خواهند / «أن يفهموه»: که آن را بفهمند
خطاهای سایر گزینه‌ها:

❶ تا (بهرتر است «أن: که» را به شکل «تا» ترجمه نکنیم!) - گویی (معادل «لكنّ: ولی» نیست!)

❷ بوده است («کان» در این عبارت فعل کمکی برای ساختن ماضی استمراری است و نباید خودش ترجمه شود!) - دوری کردن («أن نجتنب» فعل است، نه مصدر!) - دعوت می‌کند («کان ... يدعو» معادل ماضی استمراری است، نه مضارع اخباری!)

❸ فرا می‌خوانده (ضمیر مفعولی «نا: ما را» در «يدعونا» ترجمه نشده است!) - زیرا (معادل «و» نیست!) - که نادان‌ها («که» معادل «لكنّ» نیست!)

«كُلُّ شَخِصٍ مُحْتَرَمٌ بِمَا لَدَيْهِ مِنَ الْعَقَائِدِ وَ كُلُّ مَنَّا خُلِقَ كَالْآخِرِينَ وَ لَا فَضْلَ لِلْغَاتِنَا وَ أَلْوَانِنَا!»:

- ۱) هر شخصی با هر عقیده‌ای که دارد باید مورد احترام باشد و هر یک از ما مانند دیگری خلق شده‌ایم و زبان‌هایمان و رنگ‌هایمان هیچ برتری‌ای ندارند!
- ۲) هر فردی با عقایدی که دارد مورد احترام است و هر یک از ما مانند دیگران آفریده شده است و هیچ برتری‌ای برای زبان‌ها و رنگ‌هایمان وجود ندارد!
- ۳) همه افراد با عقیده‌هایی که نزدشان است محترم هستند و تمام ما مانند دیگران آفریده شده‌ایم و هیچ برتری برای زبان‌ها و رنگ‌هایمان نیست!
- ۴) هر شخصی عقایدی که دارد محترم است، چون همه ما مانند دیگری آفریده شده‌ایم و هیچ برتری برای زبان‌ها و رنگ‌هایمان وجود ندارد!

پاسخ: گزینه ۲

(عربی دهم - درس ۳)

مشاوره ترجمه «كُلُّ» بسیار مهم و ساده هست. سه مدل ترجمه دارد (همه، هر، هر یک) که باید به خوبی تفاوت آن‌ها را بدانید!

خودت حل کنی بهتره «كُلُّ شَخِصٍ» و «كُلُّ مَنَّا» یعنی چی؟ / «خُلِقَ» برای کدام صیغه هست؟

پاسخ تشریحی کلمات مهم: «كُلُّ شَخِصٍ مُحْتَرَمٌ»: هر فردی مورد احترام است / «بِمَا لَدَيْهِ مِنَ الْعَقَائِدِ»: با عقایدی که دارد / «كُلُّ مَنَّا»: هر یک از ما / «خُلِقَ»: آفریده شده است / «كَالْآخِرِينَ»: مانند دیگران / «لَا فَضْلَ»: هیچ برتری‌ای وجود ندارد / «لِلْغَاتِنَا وَ أَلْوَانِنَا»: برای زبان‌ها و رنگ‌هایمان
خطاهای سایر گزینه‌ها:

- ۱) هر عقیده‌ای («هر» اضافی است و «العقائد» جمع است، نه مفرد!) - باید مورد احترام باشد («باید باشد» معادل «يَتَكَبَّرُ» است که در عبارت عربی وجود ندارد!) - دیگری («الآخرين» جمع است، نه مفرد!) - خلق شده‌ایم (معادل «خُلِقْنَا» است. «خُلِقَ» غایب است، نه متکلم مع‌الغیر!)
- ۳) همه افراد («كُلُّ شَخِصٍ» مفرد است، نه جمع!) - تمام ما (معادل «كُلْنَا» است، نه «كُلُّ مَنَّا») - آفریده شده‌ایم (معادل «خُلِقْنَا» است. «خُلِقَ» غایب است، نه متکلم مع‌الغیر!) - برتری («فَضْلٌ» برتری‌ای) باید نکره ترجمه شود.
- ۴) عقایدی که دارد (حرف «بِ: با» در «بِمَا» ترجمه نشده است!) «چون» نادرست است. - همه ما (معادل «كُلْنَا» است، نه «كُلُّ مَنَّا») - دیگری (مانند ۱) - برتری (مانند ۳)

تذکر وقتی یک ضمیر دو یا چند بار پشت سر هم در عبارت عربی به کار می‌رود می‌توانیم فقط یک بار آن را ترجمه کنیم؛ مثلاً در این سؤال ضمیر «نا» در «لِغَاتِنَا» و «أَلْوَانِنَا» تکرار شده است، پس مجازیم فقط یک بار آن را ترجمه کنیم؛ در نتیجه ترجمه این بخش از جمله در همه گزینه‌ها صحیح است!

عَيْنَ الصَّحِيحِ:

۱) من البداية تعلمنا أن نتعاش معاً سلمياً مع الاحتفاظ بالعقيدة: از ابتدا به ما آموخت که با هم، مسالمت‌آمیز و با حفظ عقیده همزیستی کنیم!

۲) تفتّح أبواب العلم للذي يُفتش عن مفاتيحها: درهای دانش به روی کسی گشوده می‌شوند که در پی کلیدهایشان است!

۳) كَسْرَتِ الأعاصير التي كانت تعصف بشدة غصون أشجارنا الكبيرة: گردبادها به شدت می‌وزید و شاخه‌های بزرگ درختانمان را شکست!

۴) إنَّ عملاء بلدكم يحاولون لمصلحة أعدائكم دائماً: به راستی که کارگران کشورتان همیشه برای مصلحت دشمنان شما تلاش می‌کنند!

(عربی دهم - درس‌های ۳ و ۴)

پاسخ: گزینه ۲

خودت حل کنی بهتره سریعاً ترجمه تمام کلمات رو بررسی کن!

پاسخ تشریحی خطاهای سایر گزینه‌ها:

۱) به ما آموخت (معادل «عَلَّمْنَا» است، نه «تَعَلَّمْنَا»: آموختیم، یاد گرفتیم!)

۳) گردبادها (معادل «الأعاصير» به تنهایی است، نه «الأعاصير التي: گردبادهایی که!») - و (اضافی است!)

۴) کارگران (معادل «عَمَّال» است، نه «عَمَلَاء»: مزدوران!)

«ای جوانان برای کسی که از او در زندگی‌تان دانش آموخته‌اید فروتنی کنید»:

۱) أَيُّهَا الشَّبَابُ كُونُوا متواضعين في حياتكم للذي تعلمتم منه علماً!

۲) أَيُّهَا الشَّبَابُ تواضع في حياتك لمن تُعَلِّمه العلم!

۳) الشَّبَابُ تواضعوا للذين تعلموا منهم العلم في حياتهم!

۴) أَيُّهَا الشَّبَابُ تواضعوا لمن تعلمتم منه العلم في حياتكم!

(عربی دهم - درس ۴)

پاسخ: گزینه ۴

مشاوره در این مدل سؤالات به تفاوت گزینه‌ها مثل بودن یا نبودن ضمیر، جمع یا مفرد بودن و ... خیلی دقت کن!

خودت حل کنی بهتره «از او دانش آموخته‌اید» ماضیه یا مضارع؟ غایبه یا مخاطب؟ / «فروتنی کن» معادلش چی می‌شه؟

پاسخ تشریحی کلمات مهم: در برابر کسی که: «لِمَنْ» / از او دانش آموخته‌اید: «تعلمتم منه» / در زندگی‌تان: «في حياتكم» / فروتنی کنید: «تواضعوا»

خطاهای سایر گزینه‌ها:

۱) کونوا متواضعين (معادل «فروتن باشید» است!) - علماً «دانش» معرفه است، نه نکره!

۲) تواضع (معادل «فروتنی کن» است! این فعل مفرد است، نه جمع!) - حياتك (معادل «زندگی‌ات» است!) - تُعَلِّمه (معادل «به او یاد می‌دهی» است!)

۳) للذين (معادل «برای کسانی که» است!) «الذين» جمع است، نه مفرد! - تعلموا (معادل «یاد گرفتند» است! این فعل غایب است، نه مخاطب!)

- منهم (معادل «از آن‌ها» است!) «هم» جمع است، نه مفرد! - حياتهم (معادل «زندگی‌شان» است!) «هم» غایب است، نه مخاطب!

عین الخطأ في ضبط حركات الحروف:

- (۱) الزَّرافَةُ لا تَنَامُ في اليَوْمِ الواجِدِ إِلَّا أَقْلٌ من ثَلَاثِينَ دَقِيقَةً!
 (۲) أَرْسَلْنَا فَرِيقاً لِزِيَارَةِ المَكَانِ حَتَّى يَتَعَرَّفُوا عَلَيِ الأَسْمَاكِ!
 (۳) لا يَنْتَفِعُ أَحَدٌ بِالإِصْرَارِ على نِقَاطِ الخِلافِ والعُدوانِ!
 (۴) هَذِهِ ظاهِرَةٌ كَانَتْ تُحَيِّرُ جَمِيعَ النَّاسِ في السَّنَوَاتِ الماضِيَةِ!

پاسخ: گزینه ۴

(عربی دهم - درس ۴)

مشاوره در این تست‌ها لازم نیست همه حرکت‌ها بررسی بشن!!! حتماً ابتدا برید سراغ وزن فعل‌ها و مصدرهای مزید و حرکت نون در آخر جمع‌های مذکر سالم و متنی! بعد به اسم فاعل‌ها و اسم مفعول‌ها و سپس به فعل‌های مجهول دقت کنید!

پاسخ تشریحی خطاهای این گزینه:

ظاهرة (این کلمه اسم فاعل است و باید بر وزن «فاعل» باشد، نه «فاعل»! در نتیجه «ظاهرة» صحیح است!) - تُحَيِّرُ (این چه جور فعلی هست؟ یا «تَحَيَّرَ» داریم یا «تَحَيَّرَ»، چون در این عبارت برای اسم مؤنث «ظاهرة» به کار رفته است باید «تَحَيَّرَ» باشد!)

عین فعلاً ماضياً له حرفان زائدان:

- (۱) اعتذروا من صديقكم فإنه قد حزن من عملكم!
 (۲) عليكم أن تعتصموا بحبل الله جميعاً لكي لا تنفروا!
 (۳) زميلاتي تحركن إلى صالة المباراة بعد الحصة الثانية!
 (۴) زميلتنا بعد نصيحة المعلمة ما جالست من ضرتها!

پاسخ: گزینه ۳

(عربی دهم - درس ۴)

مشاوره برای تشخیص حروف زائد یک فعل عجله نکنید! حتماً باید اول، فعل را به شکل مفرد مذکر ماضی آن تبدیل کنید، بعد به بررسی حروف آن بپردازید. در این حالت هر حرفی اصلی نباشد زائد است.

خودت حل کنی بهتره فعل‌ها رو به شکل ماضی مفرد مذکرشون برگردون و طبق نکته‌ای که گفتیم حروف زائد رو پیدا کن.

پاسخ تشریحی مفرد مذکر ماضی فعل «تَحَرَّكْنَ» به شکل «تَحَرَّكَ» می‌باشد، بنابراین «ح ر ك» حروف اصلی و «ت - ر» (تشدید) حروف زائد هستند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

۱) فعل «حزن» تنها فعل ماضی این گزینه است. این فعل ثلاثی مجزود است؛ بنابراین هیچ حرف زائدی ندارد (دقت کنید که «اعتذروا» در این عبارت فعل امر است: «از دوستان عذرخواهی کنید»).

۲) در این گزینه هیچ فعل ماضی‌ای به کار نرفته است. («أن تعتصموا» و «لكي لا تنفروا» مضارع هستند!)

۴) فعل «جالست» یک حرف زائد دارد، چون شکل مفرد مذکر ماضی آن «جالس» است و «ا» حرف زائد آن است. ضمناً فعل «ضرت» ثلاثی مجزود است؛ بنابراین هیچ حرف زائدی ندارد.

عین الفعل يختلف وزنه:

- (۱) اتّحاد الأُمّة الإسلاميّة قد تجلّى في صور كثيرة!
 (۲) جدّتي تقدّم لنا مواظب قيّمة في كلامها!
 (۳) إنّ نجاحات الأولاد تفرّح والديهم دائماً بلا شك!
 (۴) هذه الأنجم كالذّرر المنتشرة تزِين سماء قريتنا!

پاسخ: گزینه ۱

(عربی دهم - درس ۴)

خودت حل کنی بهتره

بررسی کن فعل‌های گزینه‌ها برای مذکر غایب به کار رفته‌اند یا مؤنث غایب؟

درس نامه ●● شباهت ماضی باب تفعّل (تَفَعَّلَ) و مضارع باب تفعیل (تُفَعِّلُ) و هم‌چنین شباهت ماضی باب تفاعل (تَفَاعَلَ) و مضارع باب مفاعلة (تُفَاعِلُ) از دشوارترین مباحث فعل‌های ثلاثی مزید است! اگر حرکت‌گذاری این فعل‌ها را نداشتید برای تشخیصشان از این راهکار استفاده کنید که فعل برای یک اسم مذکر غایب به کار رفته است یا مؤنث غایب! اگر مذکر غایب باشد ماضی است و اگر مؤنث غایب باشد مضارع است.

پاسخ تشریحی بررسی گزینه‌ها:

- ۱ فعل «تَجَلَّى» برای «اتحاد» که یک مذکر غایب است به کار رفته است، پس این فعل، ماضی بر وزن «تَفَعَّلَ» است! (هو تَجَلَّى)
- ۲ فعل «تَقَدَّمَ» برای «جدة» که یک مؤنث غایب است به کار رفته است، پس این فعل، مضارع بر وزن «تَفَعَّلَ» است! (هي تَقَدَّمَ)
- ۳ فعل «تَفَرَّحَ» برای «نجاحات» که یک مؤنث غایب است به کار رفته است، پس این فعل، مضارع بر وزن «تَفَعَّلَ» است! (هي تَفَرَّحَ)
- ۴ فعل «تَزَيَّنَ» برای «هذه الأنجم» این ستارگان» که یک جمع غیر انسان است به کار رفته است، از آن‌جا که با جمع‌های غیر انسان مانند مفرد مؤنث رفتار می‌کنیم، این فعل، مضارع بر وزن «تَفَعَّلَ» است! (هي تَزَيَّنَ)

تست و پاسخ ۲۵

عین عبارة فيها الفعل المتعدّي أكثر:

- ۱) إذا قال أحد كلاماً يُفَرِّقُ المُسلمين فليستخدما قوتهم حتى يخرجه من بينهم!
- ۲) تردّد جاري في أن يشتري عصارة ولكنّي عازم أن أبيعها!
- ۳) الذي ينصح من يرمي النفايات في غير مكانها بكلام طيّب يعمل بواجبه صادقاً!
- ۴) دعا الله رسوله في آياته أن لا يحزنه قول الذين يسارعون في الكفر!

(عربی دهم - درس ۳)

پاسخ: گزینه ۱

مشاوره برای تشخیص فعل متعدی باید به دنبال فعل‌هایی بگردیم که مفعول دارند.

خودت حل کنی بهتره جمله‌ها رو ترجمه کن و بین کدوم فعل‌ها مفعول دارن!

پاسخ تشریحی ترجمه گزینه‌ها:

- ۱ هرگاه کسی کلامی را بگوید که مسلمین را پراکنده کند، باید نیرویشان را به کار بگیرند تا او را از میانشان خارج کنند! «قال»، «یفرّق»، «لیستخدما» و «حتى یخرجوا» متعدی هستند!
- ۲ همسایه من در این‌که آبمیوه‌گیری را بخرد، تردید داشت، اما من مصمم هستم که آن را بفروشم! («یشتري» و «أن أبيع» متعدی هستند!)
- ۳ کسی که با کلامی مناسب به فردی پند می‌دهد که زباله‌ها را در جایی غیر از مکان خودشان می‌اندازد، صادقانه به تکلیفش عمل می‌کند! («ینصح» و «یرمي» متعدی هستند!)
- ۴ خداوند پیامبرش را در آیه‌هایش فراخوانده است که سخن افرادی که در کفر می‌شتابند، او را ناراحت نکند! («دعا» و «أن لا يحزن» متعدی هستند!)

رفتار کدام فرد، مطابق با کلام پیامبر اسلام (ص) در مورد نحوه برخورد با فرزند است؟

- ۱) وقتی بهار ۴ ساله، دفتر برادرش را با خودکار خط‌خطی می‌کند، مادر او را از بازی کردن با اسباب‌بازی‌هایش محروم می‌کند.
- ۲) کودک ۱۱ ساله پرستو به دیگران سلام نمی‌کند؛ پرستو نیز از او توقع احوال‌پرسی کردن از دیگران را ندارد.
- ۳) محسن برای انتخاب مکانی برای مسافرت، با فرزند ۸ ساله و همسرش مشورت می‌کند و با توجه به نظر آن‌ها تصمیم می‌گیرد.
- ۴) مرتضی برای اینکه پسر ۱۰ ساله‌اش متوجه رفتار زشتش شود، به او اخم می‌کند و برای چند دقیقه با او صحبتی نمی‌کند.

پاسخ: گزینه ۴ (متوسط - مفهومی - ۱۱۰۲)

بررسی سایر گزینه‌ها:

- ۱) در اینجا کودکی که در ۷ سالگی قرار دارد، تأدیب شده، در حالی که کودک باید در ۷ سال دوم تأدیب شود.
- ۲) کودک در ۷ سال دوم قرار دارد، ولی رفتار مادر منطبق با ۷ سال اول است.
- ۳) با کودک ۸ ساله مانند کودکی که در ۷ سال سوم قرار دارد، رفتار شده است.

مراحل رشد در اسلام:

پیامبر (ص) می‌فرماید: کودک، هفت سال آقا و سرور، هفت سال فرمانبردار و هفت سال وزیر و مشاور است.

مراحل رشد از دیدگاه پیامبر (ص)	ویژگی مراحل رشد از دیدگاه پیامبر(ص)
هفت سال اول زندگی (تولد تا ۷ سالگی)	«کودک آقا و سرور است و برای بازی کردن باید آزاد باشد.» باید احساسات صحیح او را رشد داد و با رفتار خوب، او را پرورش داد. بدون اینکه توقع اطاعت از او داشته باشیم، باید از حس تقلیدش بهره‌گیریم و با انجام عمل و گفتار صحیح، رفتار خوب و گفتار پسندیده را به او بیاموزیم.
هفت سال دوم زندگی (۸ تا ۱۴ سالگی)	کودک فرمانبردار است. باید او را به ارزش‌ها و دوری از زشتی‌ها راهنمایی کرد. زشتی‌ها و زیبایی‌ها را باید به تدریج به او فهماند و در تأدیب او کوشید.
هفت سال سوم زندگی (۱۵ تا ۲۱ سالگی)	فرد وزیر و مشاور است. باید با او به‌منزله مشاور رفتار کرد. باید او را همچون عضو بزرگ خانواده دانست و مانند دیگران او را در تصمیم‌گیری‌ها دخالت داد.

گروه آموزشی ماز

به ترتیب در هر یک از موارد زیر به کدام تغییرات شناختی اشاره شده است؟

- الف: سیما نمی‌داند که برای ورزش کدام رشته را انتخاب کند. وی مستأصل است و هنگامی که والدینش به بی‌اراده بودن او اعتراض می‌کنند، پرخاش می‌کند.
- ب: نگین که در شهر دیگری در خانه دوستش زندگی می‌کند تا بتواند در دانشگاه بهتری درس بخواند، همیشه از نصیحت‌های پدرش مبنی بر مراقبت بیشتر از خود کلافه و ناراحت می‌شود و خود را عاقل‌تر از آن می‌داند که به نصیحت نیازی داشته باشد.
- ج: ملیکا که تا چند روز پیش شیوا را بهترین دوستش در دنیا می‌دانست، پس از جروبحث کوچکی، اکنون می‌گوید او بدترین آدمی است که با او ارتباط گرفته است.

- ۱) حساسیت نسبت به انتقاد دیگران - آرمان‌گرایی و عیب‌جویی - احساس منحصربه‌فرد بودن اغراق‌آمیز
- ۲) مشکل در تصمیم‌گیری روزمره - احساس منحصربه‌فرد بودن اغراق‌آمیز - آرمان‌گرایی و عیب‌جویی
- ۳) احساس منحصربه‌فرد بودن اغراق‌آمیز - آرمان‌گرایی و عیب‌جویی - احساس منحصربه‌فرد بودن اغراق‌آمیز
- ۴) مشکل در تصمیم‌گیری روزمره - حساسیت نسبت به انتقاد دیگران - آرمان‌گرایی و عیب‌جویی

پاسخ: گزینه ۲ (دشوار - خط به خط - ۱۱۰۲)

بررسی موارد:

الف: سیما در تصمیم‌گیری خود مشکل دارد، همچنین حساسیت به انتقاد نیز از دیگر ویژگی‌های شناختی نوجوانی است که در این مورد مطرح شده است. (رد گزینه ۳)

ب: نگین احساس منحصربه‌فرد بودن اغراق‌آمیز دارد و باید صبر کرد تا دیدگاه او متعادل‌تر شود. (رد سایر گزینه‌های ۱، ۳ و ۴)

ج: ملیکا به علت وجود ویژگی شناختی آرمان‌گرایی و عیب‌جویی پس از یک بحث کوچک دیگران را منفی تلقی می‌کند. (رد گزینه‌های ۱ و ۳)

پیامدهای ناسازگارانه تغییرات شناختی در دوره نوجوانی:

نوجوانان در نحوه به کارگیری توانایی‌های شناختی که در این دوره کسب کرده‌اند، پختگی لازم را ندارند؛ به همین دلیل، تغییرات شناختی در دوره نوجوانی با پیامدهای ناسازگارانه‌ای همراه است.

پیامدهای ناسازگارانه تغییرات شناختی در دوره نوجوانی	اقدامات مناسب برای مقابله با پیامدهای ناسازگارانه تغییرات شناختی
حساسیت نسبت به انتقاد دیگران	بهتر است در حضور دیگران از او عیب‌جویی نشود.
ایجاد احساس منحصربه‌فرد بودن اغراق‌آمیز	باید ویژگی‌های منحصربه‌فرد نوجوانان را پذیرفت تا در زمان مناسب، دیدگاه متعادل‌تری نسبت به خود پیدا کنند.
آرمان‌گرایی و عیب‌جویی	باید به نوجوانان کمک کرد تا دریابند که جوامع و افراد، آمیزه‌ای از محاسن و معایب هستند.
مشکل در تصمیم‌گیری روزمره	به‌جای نوجوانان تصمیم‌گیری نشود و الگویی برای تصمیم‌گیری کارآمد نوجوانان ارائه شود.

درستی یا نادرستی عبارات زیر در کدام گزینه آمده است؟

- الف: تغییرات خلق و خو، شروع نوجوانی را برای همه نوجوانان به یک بحران تبدیل کرده است.
 ب: بروز هیجان پیشمانی به نظام پردازش فردی وابسته است و نوع ارزیابی فرد در بروز آن دخالتی دارد.
 ج: به‌طور میانگین بیشتر کودکان در ۳ ماهگی می‌توانند بدون نیاز به تکیه‌گاهی، به‌صورت مستقل بنشینند.
 د: اینکه یک کودک ۵ ساله چگونه قادر است منظور خود را در قالب جملات معنادار بیان کند، نشان‌دهنده رشد اجتماعی او است.
- (۱) «ن» - «د» - «ن» - «ن» (۲) «د» - «ن» - «ن» - «د» (۳) «د» - «د» - «ن» - «د» (۴) «ن» - «د» - «ن» - «د»

پاسخ: گزینه ۱ (متوسط - خط به خط - ۱۱۰۲)

بررسی سایر موارد:

- الف: ناگهانی بودن رشد جسمانی و تغییر ناگهانی تناسب بدن، باعث می‌شود نوجوانان شروع دوره نوجوانی را یک بحران بدانند.
 ج: نشستن مستقل به‌طور میانگین در بازه ۵ تا ۸ ماهگی اتفاق می‌افتد.
 د: توانایی‌های زبانی مربوط به رشد شناختی است نه اجتماعی.

بررسی برخی از جنبه‌های رشد:

تغییرات رشد در دوره نوجوانی آنقدر سریع است که ما در سن ۱۸ سالگی نسبت به آنچه در چند سال قبل بودیم، تفاوت‌های چشمگیری داریم. علاوه بر این، سرعت زیاد تغییرات نیز باعث می‌شود ما نسبت به تغییرات بدن خود حساس شویم. دوره نوجوانی با شدیدترین و گسترده‌ترین تغییرات زیستی همراه است. یکی از ویژگی‌های رشد جسمانی در دوره نوجوانی، ناگهانی بودن آن است؛ یعنی اندازه بدن به‌سرعت افزایش می‌یابد و تناسب بدن نیز به‌سرعت تغییر می‌کند. ناگهانی بودن رشد جسمانی و تغییر ناگهانی تناسب بدن باعث می‌شود، نوجوانان شروع دوره نوجوانی را برای خود، یک بحران بدانند.

معمولاً ناهماهنگ است. (رشد برخی از اعضای بدن زودتر و برخی دیرتر اتفاق می‌افتد).

افزایش ناگهانی بدن در دوره نوجوانی

در اغلب اجزای بدن دیده می‌شود.

نشستن مستقل در ۵ تا ۸ ماهگی اتفاق می‌افتد، پس باید بگوییم بیشتر کودکان به‌طور میانگین در ۸ ماهگی به این توانایی می‌رسند. با اینکه ۵ ماهگی در بازه‌ای قرار دارد که کودک قادر به نشستن بدون کمک است اما نمی‌توانیم بگوییم بیشتر کودکان از همان ابتدای پنج ماهگی می‌توانند نشستن بدون کمک را تجربه کنند و اغلب کودکان در پایان این دوره یعنی ۸ ماهگی قادر به این توانایی هستند.
 رشد شناختی به رشد توانایی‌های مرتبط با فرایندهایی مثل توجه، ادراک، حافظه، استدلال، قضاوت، حل‌مسئله، تصمیم‌گیری و توانایی‌های زبانی کودک اطلاق می‌شود.

گروه آموزشی ماز

شخصی می‌گوید: «فرزندان اول و دوم او اولین کلمات را توانستند در یک سالگی به زبان بیاورند، ولی فرزند سوم او در ۱۰ ماهگی شروع به گفتن اولین

کلمات کرده است.» کدام عبارت در مورد علت این تفاوت، می‌تواند درست باشد؟

- (۱) علت بروز این تفاوت، تأثیر عوامل محیطی روی ریش است.
 (۲) محیط هر سه فرزند یکسان، ولی در فرزند سوم وراثت متفاوت بوده است.
 (۳) وراثت نقش تعیین‌کننده‌ای در آمادگی زیستی فرزند سوم داشته است.
 (۴) با توجه به ریش یکسان در هر سه فرزند، وراثت متفاوت، تفاوت‌های رشدی ایجاد کرده‌اند.

پاسخ: گزینه ۱ (متوسط - مفهومی - ۱۱۰۲)

بررسی سایر گزینه‌ها:

- ۲ محیط فرزندان این خانواده یکسان نبوده است؛ مثلاً فرزند سوم ۲ خواهر و برادر داشته که کودک اول نداشته است.
 ۳ به‌طور کلی وراثت، نقش تعیین‌کننده‌ای در ریش دارد، اما در این مورد که در سؤال مطرح شد، عامل تفاوت کودک سوم با دو کودک دیگر این نبوده است.
 ۴ نمی‌توان گفت فرزندان یک خانواده ریش یکسانی دارند.

ریش یا پختگی:

در روان‌شناسی به رفتارهایی که وابسته به آمادگی زیستی است، «ریش یا پختگی» می‌گویند. ریش یا پختگی به معنای آن دسته از تغییراتی است که به آمادگی زیستی وابسته است و با گذشت زمان، طبق یک برنامه طبیعی بروز می‌کند. «منظور از برنامه رشد طبیعی، برنامه ژنتیکی است که از طریق وراثت، از والدین به فرزندان منتقل می‌شود و زمان بروز تغییرات رشد را تعیین می‌کند.»

عوامل محیطی تا حدودی می‌تواند بر ریش یا پختگی تأثیر بگذارد؛ مثلاً همه کودکان در محدوده سنی تقریباً یکسانی صحبت می‌کنند، ولی کودکانی که در محیط غنی‌تر و بهتری قرار می‌گیرند، ممکن است کمی زودتر شروع به صحبت کنند و یا کلمات بیشتری را بیان کنند. در مورد این خانواده چون فرزند سوم در خانواده پرجمعیت‌تری متولد شده و از ارتباط با خواهر و برادر بزرگ‌تر خود بهره برده است، زودتر صحبت می‌کند. پس می‌توان گفت محیط بر روی ریش او اثر گذاشته است.

با توجه به اینکه وراثت، نقش تعیین‌کننده‌ای در رشد یا آمادگی زیستی افراد برای تغییرات رشد دارد، در بسیاری از موارد، با بررسی خصوصیات افراد فامیل نزدیک و دور، می‌توان احتمال وقوع برخی از ویژگی‌های رفتاری و شناختی کودک تازه متولد شده را در دامنه‌های سنی خاص پیش‌بینی کرد.

گروه آموزشی ماز

کدام گزینه به ترتیب در مورد رشد نوجوانی و رشد کودکی درست است؟

- ۱) با ضرورت‌های تکلیف سازگار نمی‌شوند. - در کنار یکدیگر هستند ولی به‌تنهایی بازی می‌کنند.
- ۲) با شدیدترین و گسترده‌ترین تغییرات زیستی همراه است. - از آنجایی که تصویری از کار خوب یا بد ندارند، مسئول رفتار خود نیستند.
- ۳) تحول اخلاقی و ارزشی در این دوره بیش از هر دوره دیگری است. - به توانایی پردازش مفهومی دست پیدا می‌کنند.
- ۴) نوجوان گرایش به همسالان داشته و به ارتباط با والدینش علاقه دارد. - آگاهی از هیجانات اطرافیان باعث بروز هیجانات ترس و خشم می‌شود.

پاسخ: گزینه ۲

(متوسط - خط به خط - ۱۱۰۲)

بررسی سایر گزینه‌ها:

- ۱) با ضرورت‌های تکلیف بهتر سازگار می‌شوند. - قسمت دوم درست است.
- ۲) قسمت اول درست است. - پردازش کودکان ادراکی است و نه مفهومی و صرفاً بر اساس ظاهر است.
- ۳) قسمت اول درست است. - هر چه آگاهی از هیجانات مختلف و واکنش اطرافیان بیشتر شود؛ هیجانات ساده به هیجانات مرکب تعمیم می‌یابد.

رشد در دوره کودکی و نوجوانی:

دوره کودکی از هنگام تولد آغاز می‌شود و تا ۱۱ - ۱۲ سالگی ادامه می‌یابد. رشد انسان در دوره کودکی با سرعت و تغییرات بسیاری همراه است. همچنین روان‌شناسان رشد، تغییرات رشد را از هنگام تشکیل نطفه تا هنگام مرگ بررسی می‌کنند. **دوره نوجوانی** با تغییرات زیاد و ناگهانی در جنبه‌های جسمی و روانی، مثل توانمندی‌های شناختی، هیجانی، اخلاقی و اجتماعی همراه است. دوره نوجوانی را ۱۲ تا ۳۰ سالگی در برمی‌گیرد.

رشد شناختی و رشد اجتماعی نوجوانان، بر رشد اخلاقی آن‌ها تأثیر می‌گذارد.

رشد درک اخلاقی:

رشد سریع در دوره نوجوانی و جوانی موجب می‌شود که فرد بهتر، بتواند درباره مسائل اخلاقی، ارزشی و دینی قضاوت کند و در برخورد با این مسائل، واکنش دقیق‌تری نشان دهد. **تغییر روابط اجتماعی** در دوره نوجوانی و بروز احساس خودمختاری و استقلال نسبت به والدین، باعث می‌شود که نوجوانان بیشتر از قبل با مسائل اخلاقی و ارزشی درگیر شود و در نتیجه، زمینه رشد ارزش‌های اخلاقی در آن‌ها افزایش می‌یابد. نکته: برقراری ارتباط و تعامل با افراد، در حوزه رشد اجتماعی بررسی می‌شود.

به لحاظ روانی از والدین خود فاصله بگیرند.

بلوغ موجب می‌شود که نوجوانان

نسبت به گذشته، گرایش بیشتری به گروه همسالان داشته باشند. (این به معنی بی‌علاقگی نوجوانان به ارتباط با والدین و خواهر و برادرهای خود نیست؛ بلکه تلاشی است برای دستیابی به استقلال و خودمختاری) اما در دوره کودکی آگاهی انسان از این ویژگی مهم در فرایند رشد، به تدریج حاصل می‌شود و او را اجتماعی‌تر می‌کند. بسیاری از کودکان در سنین اولیه دوره کودکی در کنار همدیگر بازی می‌کنند، ولی هر کودک به بازی انفرادی خود می‌پردازد. (بازی همین کودکان در سنین بالاتر قاعده‌مندتر می‌شود و در کنار یکدیگر بازی می‌کنند.)

گروه آموزشی ماز

چه تعداد از گزاره‌های زیر صحیح است؟

- الف: شناخت و تعریف نوجوان از هویت خود مستلزم رشد اخلاقی است.
- ب: نوجوانان می‌خواهند چگونگی به حافظه سپردن اطلاعات را فرا بگیرند که در نتیجه آن، در یک لحظه اطلاعات بیشتری در حافظه‌شان نگه‌داری خواهد شد.
- ج: سلامت روان در افرادی که هویتی مثبت برای خود قائل‌اند، به نسبت افرادی با هویت منفی بالاتر است.
- د: نوجوانان، برخلاف کودکان، قادر به ظرفیت‌سازی حافظه خود نیستند اما قادر به تغییر جهت تفکر لحظه‌به‌لحظه هستند.
- ۱) چهار (۲) سه (۳) دو (۴) یک

پاسخ: گزینه ۳ (متوسط - خط به خط - ۱۱۰۲)

بررسی سایر موارد:

- (ب): افزایش سرعت تفکر است که باعث می شود نوجوان توان نگه داری اطلاعات بیشتری را در یک لحظه داشته باشد.
 (د): نوجوانان برخلاف کودکان، قادر به ظرفیت سازی حافظه خود هستند.

شکل گیری هویت:

یکی از تکالیف اصلی رشد در دوره نوجوانی، «شکل گیری هویت» است. شناختن و تعریف یک نوجوان از هویت خود، مستلزم نسبت دادن ویژگی های دینی، ارزشی و اخلاقی به خود است. خصوصیات اخلاقی، ارزشی و دینی که یک فرد به خود نسبت می دهد به رشد درک اخلاقی او مربوط است و پایه هویت او را شکل می دهد و بر نوع تصمیم گیری در رفتار او تأثیر می گذارد.
 رشد درک اخلاقی به شکل گیری شناخت وابسته است، اما در بسیاری از موارد، تنها داشتن شناخت به رفتار اخلاقی منجر نمی شود.
 شناخت یک فرد در صورتی به رفتار اخلاقی منجر می شود که او شناخت خود را به عقاید و باورها و ارزش هایش تبدیل کرده باشد. **برای مثال:** پزشکی که می داند سیگار کشیدن برای سلامتی او مضر است، اما به سیگار کشیدن ادامه می دهد، شناخت خود را به باورها و ارزش هایش تبدیل نکرده است.

دستیابی به هویت، یکی از تغییرات رشد اجتماعی دوره نوجوانی است. هویت، طرز تفکر، عقاید و نحوه ارتباط فرد با دیگران را شامل می شود و نوجوانانی که خود را می پذیرند و هویت مثبتی برای خود قائل هستند، به لحاظ روانی از افرادی که هویتی منفی داشته و به خود علاقه ای ندارند، سالم ترند.

گروه آموزشی ماز

در کدام یک از عبارات، به رشد جسمانی کودک اشاره نشده است؟

- (۱) استخوان های کودک در ماه های نخست بعد از تولد نرم است و استحکام آن به تدریج حاصل می شود.
 (۲) کودک هفت ساله، به تدریج اطمینان کافی برای رفتار کردن به صورت مستقل را به دست می آورد.
 (۳) وزن مغز کودک در پنج سالگی، به حدود ۹۰ درصد زمان بزرگسالی خود می رسد.
 (۴) وزن کودک در اثر رشد بافت ماهیچه ای در پنج سالگی افزایش می یابد.

پاسخ: گزینه ۲ (آسان - مفهومی - ۱۱۰۲)

پاسخ تشریحی:

استحکام استخوان، افزایش مغز و رشد ماهیچه ها که در گزینه های «۱، ۳ و ۴» مطرح شده اند، به رشد جسمانی اشاره دارد اما استقلال یافتن به رشد اجتماعی مربوط می شود.

رشد جسمانی در دوره کودکی:

رشد جسمانی - حرکتی، ابتدایی ترین و شاخص ترین جنبه از رشد است.
 رشد جسمانی - حرکتی از زمان تولد تا دوره نوجوانی است، با سرعت و تغییرات زیادی همراه است.
 رشد جسمانی در دوره کودکی شامل تغییراتی است. **مانند:**
 (۱) تغییر در ظاهر بدن مانند تغییر در وزن و قد، **برای مثال:** *وزن کودک در شش ماهگی، دو برابر وزن او هنگام تولد است. *وزن کودک در پایان سال اول زندگی، سه برابر وزن او در هنگام تولد است.
 (۲) تغییر در اعضای بدن، مثل افزایش وزن مغز و استحکام استخوان ها.

سن تقریبی کودک	مهارت حرکتی
۲ ماهگی	بالا نگه داشتن چانه و سینه
۵ ماهگی	غلت زدن
۶ ماهگی	نشستن با کمک
۸ ماهگی	نشستن مستقل
۱۰ ماهگی	ایستادن با کمک
۱۲ ماهگی	بلند شدن از وضعیت نشسته
۱۴ ماهگی	ایستادن مستقل
۱۵ ماهگی	راه رفتن مستقل

کودک ابتدا قادر به انجام حرکات درشت است و پس از آن، مهارت انجام حرکات ظریف را به دست می آورد.

گروه آموزشی ماز

موارد زیر مربوط به کدام «جنبه رشد» و «دوره رشد» است؟

الف: محدثه ادای برادرش را در جمع خانوادگی تمسخر می‌کند و با خنده دیگران فکر می‌کند کار درستی انجام داده و دوباره این کار را تکرار می‌کند.

ب: شکل‌گیری هویت مذهبی - دینی

ج: جهت‌دهی به هیجانات پشیمانی و ترحم بر اساس واکنش اطرافیان

د: پوریا در خلوت خود، خود را کیلی حاذق و مطرح می‌پندارد.

۱) رشد هیجانی کودک - رشد اخلاقی نوجوانی - رشد هیجانی نوجوانی - رشد اجتماعی کودک

۲) رشد اخلاقی کودک - رشد اجتماعی نوجوانی - رشد هیجانی نوجوانی - رشد اخلاقی کودک

۳) رشد اخلاقی کودک - رشد اخلاقی نوجوانی - رشد هیجانی کودک - رشد اخلاقی کودک

۴) رشد هیجانی کودک - رشد اخلاقی نوجوانی - رشد هیجانی کودک - رشد اجتماعی نوجوانی

پاسخ: گزینه ۴ (دشوار - ترکیبی - ۱۱۰۲)

بررسی موارد

«الف»: محدثه خنده حضار را به‌عنوان نشانه مثبت درک کرده است. (رشد هیجانی کودک)

«ب»: مربوط به رشد اخلاقی دوره نوجوانی است.

«ج»: در دوره نوجوانی هم، هیجان و احساس پشیمانی وجود دارد.

«د»: تصور خود آرمانی، مربوط به هویت می‌باشد و از ابعاد اجتماعی رشد است. (رشد اجتماعی نوجوانی)

جنبه‌های متفاوت رشد:

رشد هیجانی در دوره کودکی به سه هیجان ساده خشم، ترس و محبت معطوف می‌شود.

بروز هیجانات ساده تحت تأثیر نظام پردازش‌های فردی نیست و غالباً به یک صورت پدیدار می‌شود. بروز هیجان‌های مرکب، پیچیده‌تر از هیجان‌های ساده است.

تعمیم هیجان‌های ساده ترس، خشم و محبت به هیجان‌های مرکب (مثل احساس پشیمانی، سپاسگزاری و ترحم) به دو عامل بستگی دارد:

۱- آگاهی کودک از هیجان‌های مختلف

۲- آگاهی کودک از واکنش اطرافیان (به‌خصوص واکنش مادر)

* باید گفت که انسان در بروز هیجان‌های ساده با حیوانات مشترک است.

* رشد درک اخلاقی در برگیرنده آن دسته از قوانین و مقررات اجتماعی و اصول شرعی و عرفی است که تعیین می‌کنند انسان‌ها در رابطه با دیگران چگونه باید رفتار کنند.

بر اساس این تعریف، منظور از رشد درک اخلاقی، انجام عمل اخلاقی می‌باشد.

* رشد شناختی و رشد اجتماعی نوجوانان، بر رشد اخلاقی آن‌ها تأثیر می‌گذارد:

رشد سریع شناختی: در دوره نوجوانی و جوانی موجب می‌شود که فرد، بتواند درباره مسائل اخلاقی و ارزشی و دینی قضاوت کند و در برخورد با این مسائل، واکنش دقیق‌تری نشان دهد.

* به دلیل تغییرات فیزیولوژیکی و هورمونی در دوره نوجوانی، تحریک‌پذیری نوجوانان افزایش می‌یابد و حالات هیجانی آنان به‌سرعت تغییر می‌کند. هیجانات منبع رفتارهای مثبت و سازنده هستند، در صورت هدایت نشدن و به کارگیری غلط آن‌ها، هیجان‌ها به رفتارهای مخرب و پرخطر منجر می‌شوند؛ بنابراین، لازم است در این دوره مهارت‌هایی را بیاموزیم که بتوانیم هیجانات خود را در جهت صحیح به کار گیریم.

* **رشد اجتماعی** در دوره نوجوانی، مانند دیگر ابعاد رشد، دستخوش تغییر می‌شود. در این دوره هم خود نوجوان و هم اطرافیان وی احساس می‌کنند که گرایش نوجوان به گروه همسالان خیلی بیشتر از سابق شده است و در کنار همسالان بودن برای نوجوان بسیار لذت‌بخش است. البته این به این معنی نیست که نوجوان به ارتباط با والدین و یا خواهر و برادرهای خود علاقه‌ای ندارد.

رشد اجتماعی کودکان:

۳-۲ ماهگی: اولین علامت رشد اجتماعی در ۲-۳ ماهگی لبخند اجتماعی است.

۸ ماهگی: ترس از غریبه در ۸ ماهگی است.

۴ یا ۵ سالگی: بازی‌های موازی در ۴ یا ۵ سالگی است. در این بازی‌ها کودکان علاقه‌مندند در کنار یکدیگر باشند، ولی به‌تنهایی بازی کنند.

دوره دبستان:

کودکان در دوره دبستان با یکدیگر بازی‌های گروهی می‌کنند و علاقه خاصی به بازی با همجنسان خود دارند. جمله معروف آن‌ها (دخترها با دخترها و پسرها با پسرها) را همگی شنیده‌ایم.

گروه آموزشی ماز

کدام گزینه از منظر روان‌شناسی در مورد رشد نادرست است؟

۱) دوقلوهای ناهمسان از دو تخمک مجزا به وجود می‌آیند پس، نسبت به دوقلوهای همسان شباهت کمتری دارند.

۲) عوامل وراثتی در رشد، ایجادکننده صفاتی هستند که از قبل در فرد نهفته است و برخی از صفات از همان بدو تولد ظاهر می‌شوند.

۳) تفکر فرضی به معنی در نظر گرفتن احتمال‌های مختلف فارغ از واقعیت موجود بوده و خیال‌پردازی نوجوانان تنها ناشی از رشد این توانایی است.

۴) اهمیت عوامل محیطی در رشد به حدی است که حتی ممکن است بر پدیده‌های وراثتی نظیر ریش هم تأثیر بگذارد.

پاسخ: گزینه ۳ (متوسط - مفهومی - ۱۱۰۲)

پاسخ تشریحی:

درست است که نوجوانان در به کارگیری توانایی‌های شناختی کاملاً پخته نیستند و ممکن است این توانایی‌ها پیامدهای ناسازگارانه‌ای داشته باشد، اما این هم نمی‌تواند صحیح باشد که خیال‌پردازی در نوجوانی تنها به این عامل وابسته است.

تفکر فرضی:

تفکر فرضی برای اولین بار در دوره نوجوانی شکل می‌گیرد. **تفکر فرضی** به این معنا است که نوجوان **فرضیه‌سازی** می‌کند و در **پیش‌بینی** یک موقعیت، از **احتمال‌های مختلف** بهره می‌برد.

«نوجوانان می‌توانند فراتر از واقعیت‌های ملموس و بیرونی فکر کنند.» امکانات فکری نوجوانان به اینجا و اکنون محدود نمی‌شود. **برای مثال:** نوجوان ۱۳ ساله هنگام درخواست مادرش برای خرید کردن از مغازه، به رویدادهای احتمالی فکر می‌کند و می‌پرسد: اگر مغازه بسته بود، چه کار کنم؟ همچنین توجه نوجوانان، در مقایسه با کودکان **گزینه‌تری** است؛ یعنی نوجوانان بر اطلاعات مرتبط با تکلیف متمرکز می‌شوند و با ضرورت‌های تکلیف موردنظر، بهتر سازگار می‌شوند. (توجه گزینه‌شی، فرایندی است که ما بر اساس آن انتخاب می‌کنیم که بر یک محرک خاص تمرکز کنیم.)

گروه آموزشی ماز

هر یک از موارد مشخص شده در متن زیر به کدام عامل مؤثر بر رشد اشاره دارد؟

۳۵

«آقای محمدی دختر دو ساله‌ای دارد که هنوز قادر به صحبت کردن نیست. در حالی که **کودکان** در ۱ سالگی معمولاً **اولین کلمات خود را بیان می‌کنند**. آقای محمدی تصمیم به مراجعه به روان‌شناس می‌گیرد و متوجه می‌شود که علت تأخیر حرف زدن دختر او این است **همه افراد در منزل آن‌ها کم حرف هستند**. پس از چند روز مراجعه و **انجام مراحل گفتاردرمانی** روان‌شناس، همگی شاهد رشد چشمگیر صحبت کردن دختر آقای محمدی بودند. حتی در طی این جلسات، روان‌شناس متوجه **هوش و استعداد دختر او هم شد**.»

۲) محیطی - وراثتی - محیطی - وراثتی

۱) وراثتی - محیطی - وراثتی

۴) وراثتی - محیطی - وراثتی - محیطی

۳) محیطی - محیطی - وراثتی - وراثتی

پاسخ: گزینه ۱ (متوسط - مفهومی - ۱۱۰۲)

پاسخ تشریحی:

- بیان اولین کلمات در یک سالگی: نشانه طبیعی رشد (وراثتی)
- کم حرف بودن اعضای خانواده: تأثیر محیط بر رشد کلامی (محیطی)
- انجام گفتاردرمانی: یادگیری (محیطی)
- هوش و استعداد: (وراثتی)

تأثیر عوامل وراثتی و محیطی بر رشد:

وراثت یکی از عوامل زیستی مؤثر بر رشد است.

عوامل وراثتی، ایجادکننده صفاتی هستند که از قبل (یعنی از زمان تشکیل نطفه) در فرد نهفته است.

*برخی از صفات از بدو تولد در ظاهر و رفتار کودک نمایان هستند، مانند (رنگ پوست، شکل بینی و...) اما برخی از صفات این‌گونه نیستند، بلکه برای بروز آن‌ها، آمادگی خاص نهفته لازم است.

همین‌طور عوامل محیطی هم در تغییرات رشد مؤثر هستند و عواملی هستند که در بیرون از فرد وجود دارند و در مراحل مختلف رشد، موجب بروز تغییرات می‌شوند.

یادگیری، یکی از مهم‌ترین عوامل محیطی است که بر تغییرات رشد تأثیر بسزایی دارد. بسیاری از توانایی‌های جسمانی و شناختی کودکان، به موازات افزایش سن آن‌ها به یادگیری نیاز دارد. **برای مثال:** با افزایش سن، تعداد لغاتی که کودکان می‌توانند به زبان بیاورند، افزایش می‌یابد.

دقت کنید: زمانی که به افزایش توانایی فرد یا به مهارت یافتن در یک توانایی و یا به پیشرفت کردن و مسلط شدن در یک رفتار اشاره شود، بر نقش عوامل محیطی (یادگیری) تأکید شده است.

گروه آموزشی ماز

۳۶ گزینه «۲»

(پواد میربلوکی)

در فاصله ۱۲۰۰۰ تا ۶۵۰۰ سال پیش (عصر نوسنگی)، کشت غلات و رام کردن جانوران در بیشتر نقاط جهان رواج یافت.

(تاریخ (۱)، جهان در عصر باستان، صفحه ۳۳)

۳۷ گزینه «۲»

(امیر حسین کاروین)

اساس زندگی در مصر باستان بر کشاورزی استوار بود. بیشتر جمعیت مردم را کشاورزان تشکیل می‌دادند. آنان در کشتزارهای اطراف نیل که متعلق به فرعون‌ها، کاهنان و مقام‌های حکومتی بود. گندم، جو، خرما و میوه‌های دیگر را کشت می‌کردند.

(تاریخ (۱)، جهان در عصر باستان، صفحه ۴۰)

۳۸

گزینه «۲»

(کیانا یوسف‌زاره)

گسترش جمهوری رم ← ۵۰۹ ق.م تا ۲۶۴ ق.م

تشریح سایر گزینه‌ها:

گزینه «۱»: جنگ‌های پلوپونزی ← ۴۳۱ ق.م تا ۴۰۴ ق.م

گزینه «۳»: جنگ‌های ایران و یونان ← ۴۹۴ ق.م تا ۴۷۹ ق.م

گزینه «۴»: اولین دوره بازی‌های المپیک ← ۷۷۶ ق.م

(تاریخ (۱)، جهان در عصر باستان، صفحه‌های ۵۲ تا ۵۶)

(بوار میربلوکی)

برجسته‌ترین دستاورد هنری تمدن روم، در معماری و مجسمه‌سازی تبلور یافت.
(تاریخ (۱)، بوان در عصر باستان، صفحه ۵۹)

(کنکور سراسری نوبت دوم ۱۴۰۲)

بررسی موارد:

الف) تشکیل سلسله موریای پس از مرگ اسکندر بوده است. یعنی در سال‌های پس از ۳۲۳ ق.م. این حکومت بنیان گذاشته شد.
ب) تسلط فیلیپ دوم بر یونان در سال‌های مربوط به جنگ‌های پلوپونزی و قبل از حکومت اسکندر است. (۴۳۱ تا ۴۰۴ ق.م.)
بنابراین «ب» بر «الف» مقدم است. (رد گزینه‌های «۳» و «۴»)
ج) آریایی‌ها در حدود ۱۵۰۰ قبل از میلاد از سمت شمال غرب وارد هند شدند.
د) در حدود ۲۰۰۰ ق.م. طایفه‌های بیابانگردی از دشت‌های اروپای شرقی وارد یونان شدند.

پس نتیجه می‌گیریم «د» بر «ج» مقدم است. (رد گزینه «۱»)

(تاریخ (۱)، بوان در عصر باستان، صفحه‌های ۴۳، ۴۵، ۵۱ و ۵۲)

بنا بر شواهد و یافته‌های باستان‌شناسی، کدام مورد درباره تمدن دره سند درست است؟

- (۱) ساکنان این دره، شهرهای خود را براساس نقشه‌های دقیق و معماری تقریباً یکسانی ساخته بودند.
- (۲) در این دره، ساختمان‌ها با معماری ناهمسان و با استفاده از سنگ‌های آهک و خارا بنا شدند.
- (۳) شهرهای این دره اگرچه مجهز به شبکه فاضلاب نبوده‌اند، اما حمام‌های عمومی داشته‌اند.
- (۴) نقشه شهرهای بنا شده در این دره به شکل دایره و تنها دارای معابر اصلی بوده است.

پاسخ: گزینه ۱

(تاریخ دهم - درس ۵ - تمدن دره سند)

مشاوره این سؤال رویه‌جور دیگه‌ای هم می‌شد مطرح کرد؛ مثلاً این‌جوری: «باستان‌شناسان برای اثبات کدام موضوع از منابع دست اول غیر مکتوب استفاده کرده‌اند؟» و بعد توی یکی از گزینه‌ها که همون گزینه درست می‌بود، از نوع معماری در تمدن دره سند صحبت می‌شد و بقیه گزینه‌ها به موارد دیگه‌ای اشاره می‌کردند؛ اما خب چون سؤال اول آزمون بود، نخواستیم خیلی سختش کنیم. فقط گفتیم که در جریان باشی، شاید توی آزمون‌های بعدی یا کنکور به کارت بیاد.

درس نامه

کاوش‌های باستان‌شناسی در اوایل سده بیستم نشان داد که در حدود ۵ هزار سال پیش، تمدن پیشرفته‌ای در کنار رود سند وجود داشته است. باستان‌شناسان پس از سال‌ها حفاری و کاوش، بقایای شهرهای بزرگ و پرجمعیت موهنجودارو و هاراپا را که در پاکستان امروزی واقع شده است، کشف کردند.

پاسخ تشریحی شواهد و یافته‌های باستان‌شناسی نشان داده است که ساکنان متمدن دره سند، شهرهای خود را براساس نقشه‌های دقیق و معماری تقریباً یکسانی ساخته بودند (درستی ۱). آنان خیابان‌ها و معابر اصلی و فرعی را با پهناهای معینی طراحی کرده بودند که یکدیگر را قطع می‌کردند (نادرستی ۲). هم‌چنین ساختمان‌ها را با معماری همسان و آجرهایی به اندازه‌های مشخص بنا می‌کردند (نادرستی ۲). در شهرهای موهنجودارو و هاراپا چندین بنای عمومی (پرستشگاه، حمام، انبار غله و ...) نیز وجود داشت. این شهرها مجهز به شبکه فاضلاب بودند (نادرستی ۳).

کدام موارد درباره تمدن مینوسی درست است؟

- الف) آثار مربوط به این تمدن در جزیره کرت در جنوب یونان کشف شده است.
 ب) مینوسیان قومی دریانورد بودند که با مصر و مناطق همجوار روابط بازرگانی داشتند.
 ج) اقوام مینوسی شهرهایی را با معماری پیشرفته بنا کردند که مهم‌ترین آن‌ها میسن نام داشت.
 د) به احتمال زیاد، تمدن مینوسی به دلیل رقابت شهرها و تداوم جنگ‌های داخلی از بین رفته است.

۲) «ج» - «ب»

۱) «الف» - «د»

۴) «د» - «ج»

۳) «ب» - «الف»

(تاریخ دهم - درس ۶ - تمدن مینوسی)

پاسخ: گزینه ۳

مشاوره امان از دست این واژگان مشابه مانند «مینوسی» و «میسنی»؛ درست‌تر است که حروف الفبایشون مشترک، اما حواست به تفاوت‌هاشون باشه.

درس نامه ●● یکی از کانون‌های مهم تمدنی قاره اروپا، در سرزمین‌های جنوب شبه‌جزیره بالکان و جزیره‌های مجاور آن در دریاهای مدیترانه و اژه که «یونان» نامیده می‌شود، به وجود آمد. پیش از ظهور دولت - شهرها در سرزمین یونان، دو تمدن مینوسی و تمدن میسنی در این شبه‌جزیره وجود داشتند.

پاسخ تشریحی در پی کاوش‌های باستان‌شناختی در اوایل قرن بیستم، آثار تمدنی کهن در جزیره کرت در جنوب یونان کشف شد (درستی عبارت الف). این تمدن به دلیل انتساب به مینوس، شاه افسانه‌ای آن جزیره، تمدن مینوسی نامیده شد. مینوسیان قرن‌ها پیش از مهاجرت اقوام هند و اروپایی به یونان، شهرهای خود را پایه‌گذاری کرده بودند. آنان قومی دریانورد بودند و با مصر و دیگر مناطق همجوار، روابط بازرگانی داشتند (درستی عبارت ب). بقایای کاخ شاهی مینوسیان، حکایت از قدرت، رفاه و معماری پیشرفته آنان دارد. به احتمال زیاد، تمدن مینوسی در اثر کشمکش با اقوام مهاجر از بین رفته است (نادرستی عبارت د).

نکته میسنی‌ها (نه مینوسی‌ها)، شهرهای متعددی را بر پا کردند که مهم‌ترین آن‌ها میسن نام داشت (نادرستی عبارت ج).

دام‌تستی آگه توی دام ۴ افتادی، یعنی تمدن‌های مینوسی و میسنی رو با هم اشتباه گرفتی؛ چون عبارت‌های «ج» و «د» درباره تمدن «میسنی» درست‌اند.

در کدام گزینه، مقایسهٔ درستی دربارهٔ وضعیت سیاست و حکومت در دو تمدن باستانی یونان و روم صورت گرفته است؟

- (۱) هر دو تمدن، با درآمیختن فرهنگ کهن طایفه‌ای و ویژگی‌های نظام دولت - شهری، از نظام حکومتی جمهوری و مردم‌سالاری ویژهٔ خود تبعیت می‌کردند.
- (۲) در یونان، نظامی مردم‌سالار مشابه نظام‌های امروزی به وجود آمد، اما در روم، ادارهٔ کشور ابتدا در دست دو کنسول بود و سپس در اختیار آگوستوس قرار گرفت.
- (۳) در یونان، در نتیجهٔ توسعهٔ دریانوردی و گسترش تجارت، حکومت طبقهٔ اشراف جای مردم‌سالاری را گرفت و در روم، دو مجلس سنا و نمایندگان، کشور را اداره می‌کردند.
- (۴) در یونان، ابتدا شاهان به صورت موروثی حکومت می‌کردند و بعدها نظام مردم‌سالاری شکل گرفت، اما در روم، ابتدا نظام مشارکتی وجود داشت و بعداً امپراتوری ایجاد شد.

(تاریخ دهم - درس ۶ - یونان و روم باستان)

پاسخ: گزینهٔ ۴

مشاوره تجربهٔ دو کنکور اخیر نشون داده که سؤالات مقایسه‌ای، به یکی از سبک‌های مورد علاقهٔ طراحان سؤال در کنکور تبدیل شده و هیچ بعید نیست که در کنکورهای بعدی هم تکرار بشه؛ پس باید خودتو برای پاسخ دادن به این قبیل سؤالات آماده کنی. این تو و این میدان و این هم نخستین گوی تمرین!

پاسخ تشریحی

<p>یکی از ویژگی‌های برجستهٔ تمدن یونان باستان، شیوهٔ متفاوت حکمرانی بود که توسط یونانیان به وجود آمد. در یونان باستان، مانند بسیاری از کشورهای دیگر، نخست شاهان به صورت موروثی حکومت می‌کردند، اما در نتیجهٔ توسعهٔ دریانوردی و گسترش تجارت خارجی، طبقه‌ای از ثروتمندان و اشراف برآمدند و به جای شاهان، قدرت را در دست گرفتند. در قرن‌های ششم و پنجم قبل از میلاد، نوعی مردم‌سالاری در یونان به‌ویژه در شهر آتن شکل گرفت که البته با نظام‌های مردم‌سالاری امروزی تفاوت داشت.</p>	<p>سیاست و حکومت در یونان باستان</p>
<p>رومیان با درآمیختن فرهنگ کهن طایفه‌ای و نظام دولت - شهری، جمهوری رم را تأسیس کردند. براساس قانون اساسی رم، ساختار حکومت، شامل چند مجلس و شماری مقام‌های اجرایی بود. اشراف به واسطهٔ مجلس سنا و عامهٔ مردم از طریق مجمع نمایندگان در ادارهٔ امور کشور مشارکت می‌کردند. ریاست قوهٔ اجرایی به دو کنسول اعطا می‌شد که از میان اعضای سنا برای یک سال، بدون تکرار انتخاب می‌شدند. با گسترش قلمرو جمهوری رم، معلوم شد که قانون اساسی و نهادهای این جمهوری برای ادارهٔ سرزمین‌های پهناور از کارایی لازم برخوردار نیستند. سرانجام در نتیجهٔ تغییراتی که اوکتاویان در نظام حکومتی جمهوری رم به وجود آورد، قدرت اجرایی در اختیار یک فرد به عنوان شخص اول مملکت قرار گرفت که به آگوستوس و بعدها به امپراتور معروف شد.</p>	<p>سیاست و حکومت در روم باستان</p>

دام تستی همهٔ گزینه‌های نادرست این سؤال دام تستی دارن؛ می‌پرسی چه‌جوری؟ این‌جوری:

تنها واژه‌ای که باعث می‌شه (۲) درست نباشه، واژهٔ «مشابه» هست؛ پس هیچ بعید نیست که توی دام این گزینه افتاده باشی، اما حواست باشه که مردم‌سالاری یونانیان باستان با مردم‌سالاری امروزی‌ها تفاوت داشته. اگر هم توی دام (۱) افتادی، یعنی حواست نبوده که این دو تمدن دوره‌هایی از پادشاهی و امپراتوری رو هم تجربه کردند و همیشه وضعیت حکومتشون جمهوری و مردم‌سالاری نبوده. اگر هم رفتی سراغ (۳)، حواست نبوده که در یونان، حکومت اشراف جای پادشاهی رو گرفت و مردم‌سالاری بعد از افول قدرت اشراف به وجود اومد.

کدام یک از مراحل کار باستان‌شناسان نیازمند دانش، تجربه و دقت فراوان است؟ چرا؟

- (۱) حفاری - مکان‌های باستانی و تاریخی از نظر شکل و وسعت تفاوت دارند.
- (۲) حفاری - با کوچک‌ترین اشتباه، آسیب بزرگی به آثار و بناهای تاریخی وارد می‌شود.
- (۳) شناسایی و کشف - بخش زیادی از آثار باستانی مهم، زیر خاک یا در اعماق دریاها قرار گرفته‌اند.
- (۴) شناسایی و کشف - یافتن برخی آثار باستانی نیازمند استفاده از پهبادها و روش‌های الکترومغناطیسی است.

پاسخ: گزینه ۲

(تاریخ دهم - درس ۳ - مراحل کار باستان‌شناسان)

درس نامه... فعالیت باستان‌شناسان داری سه مرحله مهم است:

شناسایی و کشف	برخی آثار باستانی مانند تخت جمشید و طاق بستان، بر سطح زمین قرار دارند و به آسانی قابل شناسایی هستند، اما بخش زیادی از آثار باستانی، زیر خاک یا در اعماق دریاها و رودخانه‌ها قرار گرفته‌اند. باستان‌شناسان برای کشف آثار باستانی، علاوه بر رجوع به کتاب‌های تاریخی، از ابزارها و فناوری‌های جدید و پیشرفته مانند پهبادها، رادارها و ... استفاده می‌کنند.
حفاری	باستان‌شناسان حین حفاری و خاک برداری: ♥ اگر به بنای تاریخی برخورد کنند، نخست نقشه آن بنا را مشخص می‌کنند. ♥ اگر به شیئی برخورد کنند، نخست در همان وضعیت از آن عکس برداری و تمامی مشخصاتش را به طور دقیق ثبت می‌کنند.
استخراج و تنظیم اطلاعات	باستان‌شناسان، آثار یا بناهای باستانی کشف‌شده را به لحاظ قدمت، مواد و مصالح به کاررفته در آن‌ها و نیز کاربردهایشان، بررسی می‌کنند؛ هم‌چنین با مقایسه آثار و بناهای باستانی در زمان‌های مختلف، می‌کوشند سیر پیشرفت‌های فنی، هنری و فرهنگی گذشتگان را درک کنند.

پاسخ تشریحی حفاری، یکی از مراحل حساس کار باستان‌شناسان و نیازمند دانش، تجربه و دقت فراوان است؛ چراکه ممکن است با کوچک‌ترین اشتباه، آسیب بزرگی به آثار و بناهای تاریخی در حال کاوش وارد شود.

دام تستی ۲ هم ممکنه در نگاه اول خیلی اتوکشیده و درست به نظر بیاد؛ چراکه پیدا کردن آثار تاریخی از دل خاک یا عمق دریا هم نیاز به دقت و تجربه داره، اما خب ۲ درست‌تره، چون هم کتاب درسی بهش اشاره کرده و هم این‌که اگه یه اثر رو پیدا کنیم و با بی‌دقتی بهش آسیب بزنیم، خیلی بدتره تا این‌که اثری رو اصلاً پیدا نکنیم!

کدام موارد، درباره رویدادهایی که در فاصله ۱۲۰۰۰ تا ۶۵۰۰ سال پیش رخ داده، درست است؟

منتظر همون «دوران نوسنگی» ۵.

- (الف) با گسترش شهرنشینی، نخستین تمدن‌ها شکل گرفتند.
 - (ب) بشر با ابداع چرخ سفالگری، ابزار و ظروف گلی تولید کرد.
 - (ج) کشت غلات و رام کردن جانوران در بیشتر نقاط جهان رواج یافت.
 - (د) با اختراع خط، توجه انسان به ثبت رویدادهای عصر خویش جلب شد.
- (۱) «ب» - «الف» (۲) «الف» - «د» (۳) «د» - «ج» (۴) «ج» - «ب»

(تاریخ دهم - درس ۱ - پیشینه تاریخ‌نگاری / درس ۳ - دوره تولید فلز و عصر نوسنگی)

پاسخ: گزینه ۲

مشاوره

ممکنه در بعضی سؤالات با تاریخ دقیق وقایع و یا بازه‌های زمانی مواجه بشی و اصلاً هم قابل انکار نیست که این سؤالات ممکنه به کم سخت باشن، اما نگران نباش، ما سعی می‌کنیم هر زمان که از این سؤالات داشتیم، توی بخش درس نامه‌ییه جدول بیاریم که بهت کمک کنه این تاریخ‌ها و بازه‌های زمانی رو راحت‌تر به خاطر بسپاری و نزدیک‌کنکور هم بتونی از شون برای مرور سریع استفاده کنی.

درس نامه ..

دوران پیش از تاریخ (پیش از اختراع خط) را می‌توان به شرح زیر تقسیم‌بندی نمود (البته با کمی مسامحه، چون اندکی از دوران پس از اختراع خط را نیز در بر می‌گیرد):

دوره	بازه زمانی	دستاوردهای بشر
پارینه‌سنگی	بیش از یک میلیون تا ۱۸۰۰۰ سال پیش	ساخت ابزار از سنگ و استخوان؛ کشف آتش؛ گسترش استفاده از غار و ...
فراپارینه‌سنگی (میان‌سنگی)	۱۸۰۰۰ تا ۱۲۰۰۰ سال پیش	ابداع تیر و کمان و ابزارهای ترکیبی؛ گسترش صید آبزیان و پرندگان
نوسنگی	۱۲۰۰۰ تا ۶۵۰۰ سال پیش	آغاز کشاورزی؛ آغاز اهلی کردن حیوانات؛ ساخت ظروف؛ آغاز روستانشینی؛ آغاز سفالگری؛ استفاده از مس به روش چکش کاری
مس و سنگ	۶۵۰۰ تا ۵۵۰۰ سال پیش	استفاده از فلز مس؛ استخراج طلا و نقره؛ آغاز شهرنشینی
مفرغ	۵۵۰۰ تا ۳۵۰۰ سال پیش	ابداع خط و نگارش؛ گسترش شهرنشینی؛ شکل‌گیری نخستین تمدن‌ها

پاسخ تشریحی

در فاصله ۱۲۰۰۰ تا ۶۵۰۰ سال پیش (عصر نوسنگی)، کشت غلات و رام کردن جانوران در بیشتر نقاط جهان رواج یافت (درستی عبارت «ج»). از آن‌جا که زنان مسئولیت گردآوری دانه‌های گیاهان را بر عهده داشتند، به احتمال زیاد، کشت دانه توسط آنان شروع شده است. در عصر نوسنگی، انسان علاوه بر این‌که فن ساخت ابزار و ظروف سنگی را ترقی داد، با ابداع چرخ سفالگری، ظروف گلی تولید کرد (درستی عبارت «ب») و با استفاده از پشم حیوانات، موفق به تولید پارچه شد.

بررسی سایر عبارت‌ها:

الف) پس از وقوع انقلاب کشاورزی و آغاز یکجانشینی در عصر نوسنگی، در دوره‌های بعدی و در نتیجه تولید مازاد، تخصصی‌شدن کارها و رشد تجارت و دادوستد، شهرها پدید آمدند و نخستین تمدن‌ها شکل گرفتند (دوره‌های مس و سنگ و مفرغ).

د) پس از اختراع خط در حدود ۵ هزار سال پیش، به تدریج توجه انسان به ثبت و نگارش رویدادهای عصر خویش جلب شد.

دام‌تستی موارد «الف» و «د» هم در یک بازه زمانی مشترک (یعنی عصر مفرغ) رخ دادن و آگه به تاریخ ۱۲۰۰۰ تا ۶۵۰۰ سال قبل که در صورت سؤال اومده، توجه کافی نداشته باشی، ممکنه به راحتی توی دام ۲ بیفتی.

۴۶

تست و پاسخ

کدام اقدام به مشهورترین فرمانروای حکومت بابل قدیم منسوب است؟

منظور «حمورابی» ه.

- ۱) اقدامات مهمی در زمینه کشورداری، کشاورزی و قانون‌گذاری انجام داد.
- ۲) در اثر لشکرکشی‌های پیاپی به سرزمین‌های دور بر ثروت و قلمرو خود افزود.
- ۳) از طریق متحدکردن اقوام گوناگون، موجب تبادل فرهنگ و تمدن در بین‌النهرین شد.
- ۴) پس از تسلط بر دولت - شهرهای سومری، امپراتوری بزرگی تشکیل داد که دو قرن دوام آورد.

پاسخ: گزینه ۱

(تاریخ دهم - درس ۴ - تمدن بین‌النهرین)

مشاوره این هم یکی دیگه از اون سؤال‌های «غیرمستقیم» هست؛ که ما اسم «حمورابی» رو نیاوردیم و خودت اول باید کشف کنی مشهورترین فرمانروای بابل قدیم چه کسی بوده و بعد بری سراغ گزینه‌ها.

درس نامه

شهرها در ناحیه جنوبی بین‌النهرین، معروف به «سومر» به وجود آمدند. هر یک از این شهرها به همراه روستاهای پیرامون خود، دارای حکومتی مستقل بودند که به آن‌ها «دولت - شهر» یا «کشور - شهر» گفته می‌شود. این دولت - شهرها اغلب با یکدیگر در حال رقابت و جنگ به سر می‌بردند. در حدود ۲۴۰۰ ق.م. قوم «اکد» که در مرکز بین‌النهرین می‌زیست، به فرماندهی «سارگن» بر دولت - شهرهای سومری مسلط شد و امپراتوری بزرگی را به وجود آورد که حدود دو قرن دوام آورد. پس از اکدی‌ها، «اموری‌ها» در بین‌النهرین روی کار آمدند و حکومتی را تشکیل دادند که به «بابل قدیم» معروف است. پس از ضعف و زوال حکومت بابل قدیم، آشوریان که قومی جنگجو در شمال بین‌النهرین بودند، به قدرت رسیدند و حکومت «بابل جدید» را تأسیس کردند.

پاسخ تشریحی

مشهورترین فرمانروای بابل قدیم، «حمورابی» بود که مناطق وسیعی از بین‌النهرین را فتح و ضمیمه قلمرو خود کرد. او هم‌چنین اقدامات مهمی در زمینه کشورداری، کشاورزی و قانون‌گذاری انجام داد. شیوه حکومتی حمورابی مبتنی بر قدرت و اختیارات فراوان پادشاه و اطاعت کامل حاکمان ولایات از او بود. او مقام پادشاهی را هدیه‌ای از جانب خداوند به خود می‌پنداشت. مهم‌ترین دلیل شهرت حمورابی در تاریخ، به خاطر قانون‌نامه‌ای است که از او بر جای مانده و نخستین سند قانون‌گذاری جهان به شمار می‌رود.

دام‌تستی آگه سارگن رو با حمورابی اشتباه بگیری، ممکنه توی دام ۳ و ۴ بیفتی؛ چون این گزینه‌ها درباره اکدی‌ها و فرمانده اون‌ها (سارگن) درست‌اند، نه درباره بابل قدیم و حمورابی. اگر هم توی دام ۲ افتادی، به این نکته توجه نداشتی که حمورابی مناطق وسیعی از همون بین‌النهرین رو تصرف کرد و با سرزمین‌های دورتر کاری نداشته.

۴۷ گزینه ۲ به‌طور کلی، باستان‌شناسان علاوه بر آنکه بخش عمده‌ای از میراث فرهنگی بشر را کشف و معرفی کرده‌اند، نقش مهم‌تری در مرمت و نگهداری این میراث گران‌بها دارند.

۴۸ گزینه ۳ آرمیتاژ از جمله موزه‌های معروفی است که در روسیه قرار دارد. بررسی سایر گزینه‌ها، گزینه «۱» موزه بریتانیا در لندن قرار دارد. / گزینه «۲» موزه منروپولیتن در نیویورک قرار دارد. / گزینه «۴» موزه لوور در پاریس قرار دارد.

۴۹ گزینه ۱ ترتیب پیامدهای ابداع کشاورزی عبارت است از: کشاورزی و دامداری ← پیدایش روستاها ← تولید مازاد بر نیاز ← تخصیص شدن کارها ← شکل‌گیری تجارت ← شکل‌گیری شهرها و تأسیس تمدن

۵۰ گزینه ۲ شهر بابل پایتخت اموری‌ها، به دلیل داشتن موقعیت مناسب سیاسی و جغرافیایی، به یکی از مراکز بزرگ تجارت بین‌المللی در جهان باستان تبدیل شد.

تست و پاسخ ۵۱

کدام گزینه جزء ویژگی‌های اندیشیدن فیلسوفانه نیست؟

(۱) تأمل کردن درباره باورهای مربوط به زندگی خود و دیگران

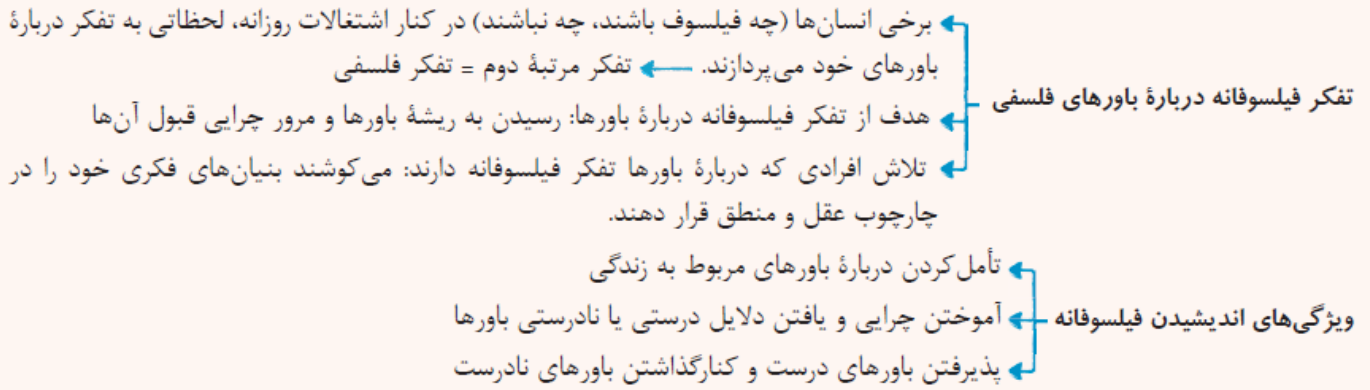
(۳) یافتن دلایل درستی باورها و عقاید

(۲) آموختن چرایی اعتقادات و باورهای مربوط به زندگی

(۴) پذیرفتن باورهای درست و نپذیرفتن باورهای نادرست

پاسخ: گزینه ۱

(فلسفه یازدهم - درس ۳)

پاسخ تشریحی اندیشیدن فیلسوفانه، تأمل کردن دربارهٔ باورهای مربوط به زندگی است (البته مربوط به زندگی خودمان است، نه دیگران). آموختن چرایی و یافتن دلایل درستی یا نادرستی باورها؛ پذیرفتن باورهای درست و کنار گذاشتن باورهای نادرست، از ویژگی‌های اندیشیدن فیلسوفانه است.

تست و پاسخ ۵۲

فلسفه‌ای که به زندگی انسان‌ها معنا می‌بخشد

- (۱) محصول تداوم و پیوستگی در تفکر فلسفی و روشمندی آن است
 (۲) از اهداف اصلی انسان‌ها در زندگی نشأت می‌گیرد
 (۳) مبنای تصمیم و عمل برای همهٔ انسان‌ها است
 (۴) در باورهای انسان نقش تعیین‌کننده دارد

پاسخ: گزینهٔ ۳

(فلسفهٔ یازدهم - درس ۳)

معنای زندگی

معنای زندگی، شامل سؤالاتی است از جمله ← چرا زنده‌ایم؟
 ← در زندگی به دنبال چه هستیم؟
 باورها فلسفه ما را می‌سازند و نقش تعیین‌کننده در انتخاب اهداف دارند.

دقت کنید که باورها فلسفه نیستند؛ بلکه فلسفه را می‌سازند.

باورهای ما به ما می‌گویند که چه چیزی را هدف زندگی قرار دهیم و از چه چیزی گریزان باشیم ← فلسفه هر کس معنادارنده به زندگی اوست.

برخی آدم‌ها کم‌تر به موضوعات فلسفی (حقیقت انسان و جهان) می‌اندیشند.
 به اندازه‌ای که از دور و برشان آموخته‌اند قانع هستند.

در انتخاب هدف دقت نظر چندانی ندارند و بیشتر دنباله‌رو دیگرانند (تقلید می‌کنند).

این افراد باورهای فلسفی محکمی ندارند.

معنای زندگی این افراد لزوماً درست نیست.

برخی آدم‌ها در موضوعات فلسفی می‌اندیشند و در بسیاری موارد (نه همه موارد) به دانش درستی درباره جهان و انسان می‌رسند.

این افراد می‌توانند هدف قابل قبولی برای زندگی برگزینند و زندگی آنان معنای درستی پیدا کند.

برخی آدم‌ها نگرش نادرستی درباره جهان و انسان (موضوعات فلسفی) دارند.

این افراد در انتخاب هدف به خطا رفته و زندگی آنان معنای نادرستی به خود گرفته است.

در واقع این افراد اندیشه دارند، اما خوب از آن استفاده نمی‌کنند.

دسته‌بندی مردم براساس ارتباط باورها، فلسفه، هدف و معنای زندگی

(۱)

(۲)

(۳)

پاسخ تشریحی

هر یک از ما باورهایی دربارهٔ جهان، انسان، مرگ، عدالت، زیبایی و نظایر آن داریم که گاه با باورهای دیگران یکسان است و گاهی هم متفاوت و مختلف. ما با همین باورها زندگی می‌کنیم و براساس آن‌ها تصمیم می‌گیریم و عمل می‌نماییم. این باورها هستند که فلسفه ما را می‌سازند (نه برعکس) (رد ۴). نقش تعیین‌کننده در انتخاب اهداف دارند (نه برعکس) (رد ۲). همهٔ افراد فلسفه‌ای برای خود دارند و این مخصوص افرادی که به طور جدی و مداوم به تفکر فلسفی می‌پردازند نیست. (رد ۱)

تست و پاسخ ۵۳

کدام عبارت درست است؟

- ۱) اندیشیدن دربارهٔ باورهای اساسی را نمی‌توان تضمینی برای رسیدن به معنای درست زندگی محسوب کرد.
- ۲) فیلسوف می‌خواهد به استقلال در اندیشه برسد و هدف او از تلاش برای دستیابی به حقیقت همین است.
- ۳) فیلسوف واقعی هیچ‌یک از باورها و عقاید رایج در میان مردم را تا وقتی نتواند برای آن دلیلی اقامه کند، نمی‌پذیرد.
- ۴) افلاطون در تمثیل غار، می‌خواهد نشان دهد که چگونه تفکر فلسفی، انسان را به سمت آزادی حقیقی هدایت می‌کند.

پاسخ: گزینهٔ ۱

(فلسفهٔ یازدهم - درس ۳)

نکته

دقت کنید کسانی که به خوبی در موضوعات بنیادین اندیشه می‌کنند در بسیاری موارد (نه همهٔ موارد) به دانش درستی می‌رسند؛ پس لزوماً به دانش، معنا و هدف درست نمی‌رسند.

پاسخ تشریحی

صرف اندیشه و تفکر، لزوماً انسان را به معنای درستی برای زندگی نمی‌رساند؛ بلکه اگر این اندیشیدن، بتواند فرد را به دانش‌های درستی دربارهٔ انسان و جهان برساند، می‌تواند معنای درستی برای زندگی فراهم کند. بررسی سایر گزینه‌ها:

- ۲) استقلال در اندیشه از فواید تفکر فلسفی است، اما آن را نمی‌توان هدف فیلسوف از دستیابی به حقیقت دانست.
- ۳) لازم نیست حتماً خودش دلیل اقامه کند، بلکه ممکن است دلیلی که از دیگران به دست می‌آورد را نیز بررسی کند و بپذیرد. مهم این است که فیلسوف هیچ مطلبی را بدون استدلال نمی‌پذیرد.
- ۴) وی می‌خواهد نشان دهد که چگونه «فلسفه» (نه تفکر فلسفی)، انسان را به سمت آزادی حقیقی هدایت می‌کند.

«استفاده از عرفان، در تأسیس نظام فلسفی» و «بیان هنرمندانه از مطالب فلسفی»، به ترتیب مربوط به کدام یک از فیلسوفان یونان باستان است؟
 (۱) تالس - هراکلیتوس (۲) تالس - پارمنیدس (۳) فیثاغورس - هراکلیتوس (۴) فیثاغورس - پارمنیدس

پاسخ: گزینه ۴

(فلسفه یازدهم - درس ۴)

پاسخ تشریحی یکی از فیلسوفان اولیه، فیثاغورس است. او ریاضیات را به گونه‌ای خاص با فلسفه و عرفان در هم آمیخت و یک دستگاه فلسفی عمیق بنیان نهاد.

پارمنیدس نیز از اندیشمندان بزرگ یونان باستان است. او فلسفه خود را به صورت شعر عرضه کرده و با بیانی شاعرانه به توصیف عقاید خود پرداخته است.

کدام عبارت در مورد فیلسوفان اولیه و عقاید آنان درست است؟

(۱) تالس در دیدگاه خاص خود در مورد عنصر اولیه تشکیل‌دهنده موجودات جهان، از مشاهده حالت‌های مختلف آب در هستی، تأثیر گرفته است.

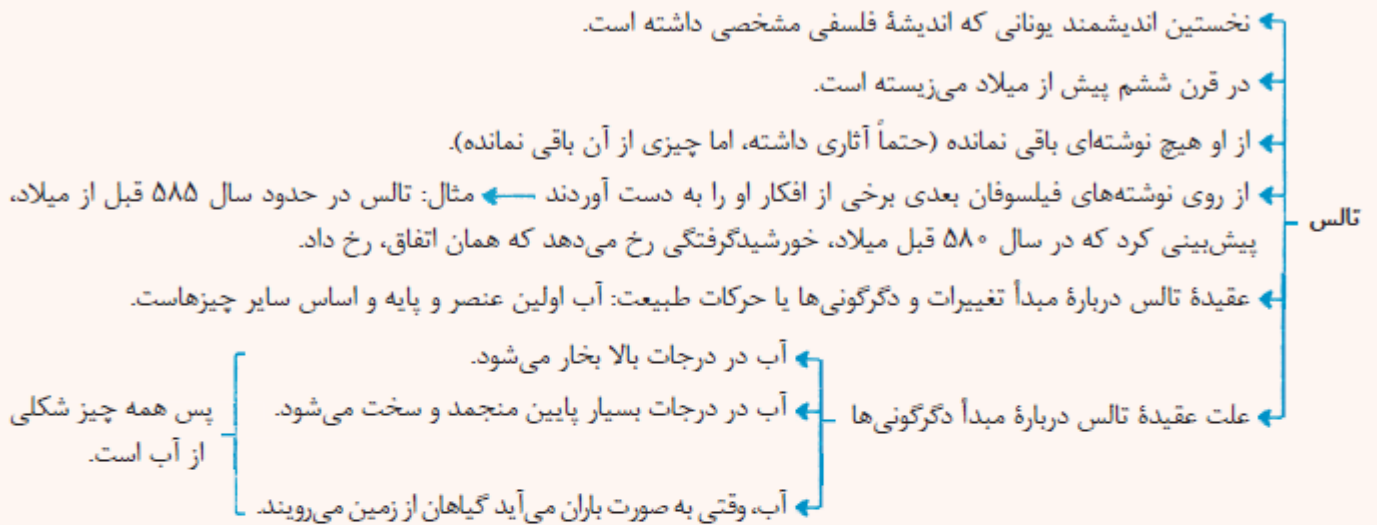
(۲) هراکلیتوس جمع امور ناسازگار را نتیجه و محصول تغییر و تحول دائمی جهان می‌داند.

(۳) در دیدگاه فیثاغورس، اصول اولیه تشکیل‌دهنده موجودات جهان، اعداد و اصول اعداد هستند و لذا برای شناخت جهان، راهی جز آشنایی با ریاضیات نیست.

(۴) تمرکز اندیشمندان یونان باستان بر مسائل فلسفی و تأمل در مورد آن‌ها، باعث شد تا به یافته‌های مهمی دست یابند که مقدمه و پلکان مکاتب فلسفی دوره‌های بعدی شد.

پاسخ: گزینه ۱

(فلسفه یازدهم - درس ۴)

پاسخ تشریحی

تالس عقیده داشت که آب اولین عنصر و پایه و اساس سایر چیزهاست و همه چیز، در نهایت، از آب ساخته شده است، زیرا او می‌دید که آب در درجات بالا بخار می‌شود و در درجات بسیار پایین منجمد و سخت می‌گردد و وقتی به صورت باران می‌آید، گیاهان از زمین می‌رویند؛ پس این‌ها هم حتماً شکل دیگری از آب‌اند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

۲) هراکلیتوس تغییر و تحول دائمی جهان را نتیجه وحدت اضداد (جمع امور ناسازگار) می‌دانست، نه برعکس.

۳) در مورد شناخت، چنین دیدگاهی نداشت. او درباره منشأ تغییرات جهان صحبت کرده، نه راه شناخت.

۴) آن‌ها متمرکز بر فلسفه نبودند و فقط به تفکر فلسفی نمی‌پرداختند؛ بلکه آنان دانشمندانی بودند که کم و بیش با مجموعه علوم زمان خود، از جمله فلسفه آشنا بودند و به مسائل بنیادین هستی نیز توجه می‌کردند.

کدام گزینه درباره پارمنیدس درست است؟

- ۱) مانند هراکلیتوس هستی را واحد و جهان ظاهری را متغیر می‌دانست.
- ۲) مانند اندیشمندان قبل از خود، از جمله سقراط از مفهوم بودن و شدن که از مفاهیم اصلی فلسفه هستند، سخن می‌گفت.
- ۳) جهان را دارای یک مرتبه ظاهری و یک مرتبه باطنی می‌دانست که با عقل قابل درک بودند.
- ۴) هستی را امر ثابت و جاودان می‌دانست که هیچ‌گاه به نیستی تبدیل نخواهد شد و همیشه خواهد بود.

(فلسفه یازدهم - درس ۴)

پاسخ: گزینه ۴

درس نامه

پارمنیدس

- از اندیشمندان بزرگ اولیه بوده است.
- بنا به نقل افلاطون، سقراط در جوانی با پارمنیدس ملاقات کرده است.
- او فلسفه خود را به صورت شعر عرضه کرده است.
- او برای نخستین بار به مفهوم «بودن» (وجود، ثبات) و «شدن» (حرکت) که از مفاهیم اصلی فلسفه هستند، توجه دقیق کرده و تفاوت آن دو را ذکر کرده است.

عقیده پارمنیدس درباره هستی

هستی یک امر واحد و ثابت است و حرکت و شدن ندارد ≠ هراکلیتوس (تحول دائمی) در جهان واقع نیستی راه ندارد = نمی‌توان گفت «نیستی، هست» زیرا تناقض‌آمیز است.

- واحد است ← تکثر و تعدد موجودات نداریم.
- ثابت است ← حرکت و شدن ندارد ← هر چه هست از اول بوده و تا آخر خواهد بود (ازلی و ابدی)، نه این که به وجود آمده باشد، یا از بین برود یا حتی تغییر کند. بدون تغییر، جاودان و فناپذیر است.
- با حواس نمی‌توان به این واقعیت رسید ← حواس انسان، جهان را متغیر و دارای امور متعدد و مختلف نشان می‌دهد ← حواس معتبر نیست و فقط مرتبه ظاهری جهان را نشان می‌دهد.
- تنها با تفکر عقلی می‌توان این حقیقت را دریافت ← عقل لایه باطنی و حقیقی هستی را نشان می‌دهد (بدون تغییر و جاودانه).

پاسخ تشریحی از نظر پارمنیدس، هستی یک امر واحد ثابت است که حرکت و شدن ندارد. او می‌گفت در جهان واقع، نیستی راه ندارد و

نمی‌توان گفت «نیستی هست» زیرا این جمله تناقض‌آمیز است.

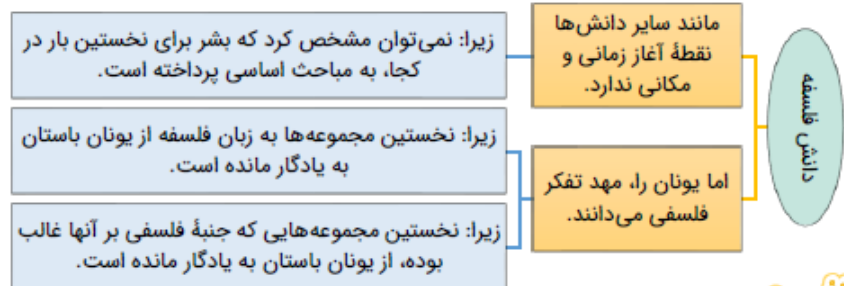
بررسی سایر گزینه‌ها:

- ۱) نظر پارمنیدس برخلاف نظر هراکلیتوس بود که جهان را دائماً در حال تغییر می‌دانست.
- ۲) پارمنیدس اولین کسی بود که درباره مفهوم بودن و شدن در فلسفه سخن گفت و سقراط پس از او می‌زیسته.
- ۳) از نظر پارمنیدس مرتبه ظاهری جهان مختلف و متغیر است و با حس درک می‌شود.

« مهد تفکر فلسفی است، آن را دانست؛ چون برای فلسفه تعیین آغاز زمانی و مکانی،»

- ۱) آتن - و می توان - پرچمدار تفکر فلسفی - مانند علوم دیگر - امکان پذیر است.
- ۲) سرزمین یونان - اما نمی توان - آغازگر فلسفه - مانند علوم دیگر - ممکن نیست.
- ۳) سرزمین یونان - ولی نمی توان - آغازگر فلسفه - برخلاف دیگر علوم - ممکن نیست.
- ۴) یونان - و می توان - محل شکل گیری فلسفه - همانند علوم دیگر - امکان پذیر است.

پاسخ: گزینه ۲ (متوسط - خط به خط - ۱۱۰۴)

پاسخ تشریحی:

کلمات موجود در گزینه ۲ می توانند به درستی عبارت صورت سؤال را تکمیل کنند.

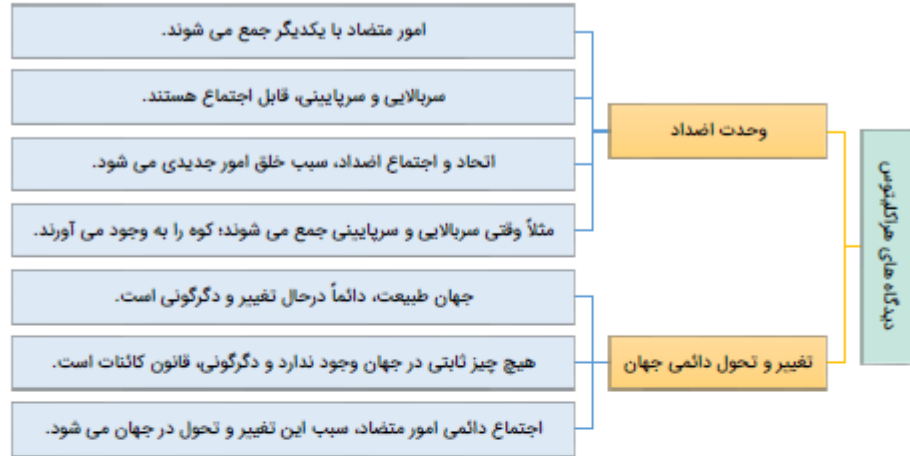
بررسی سایر گزینه ها:

- ۱) سرزمین یونان و ایونیا مهد تفکر فلسفی است؛ نه آتن.
- ۳ و ۴) تعیین آغاز زمانی و مکانی برای دانش فلسفه، مانند سایر دانش ها امکان پذیر نیست.

مشاوره: این تیپ سؤال، در کنکور سراسری تیرماه ۱۴۰۲ وجود داشت.

کدام گزینه درباره هراکلیتوس و نظرات فلسفی او درست است؟

- ۱) تغییر و تحول در جهان هستی را معلول اجتماع اضداد می دانست.
- ۲) نظریه وحدت اضداد را تحت تأثیر نظریه تغییر و تحول جهان، ارائه داد.
- ۳) نخستین اندیشمند یونانی محسوب می شود که دارای اندیشه های فلسفی مشخصی است.
- ۴) از نظر او، تنها راه رسیدن به وحدت و اجتماع امور متضاد، تغییرات دائمی جهان هستی است.

پاسخ سربایینی

بر اساس دیدگاه هراکلیتوس، اضداد به‌صورت دائمی در حال جمع شدن و وحدت با یکدیگر هستند و اجتماع آنان، سبب خلق اموری جدیدی در عالم می‌شود و این اجتماع و خلق چیزهای جدید، سبب تغییر و حرکت در عالم می‌شود. به عبارت دیگر، اگر تضادی در عالم نبود، هیچ حرکتی را هم در عالم شاهد نبودیم.

مثال: نیمهٔ پر لیوان با نیمهٔ خالی لیوان در تضاد هستند اما استعداد و قوهٔ جمع شدن با یکدیگر را دارند؛ بر اساس نظر هراکلیتوس، وقتی نیمهٔ پر و خالی لیوان با یکدیگر جمع می‌شوند، استعداد و قوهٔ موجود در خود را به فعلیت می‌رسانند و چیز جدیدی را ایجاد می‌کنند و این موضوع، سبب می‌شود تا دائماً جهان در حال تغییر و دگرگونی باشد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- ۱) این عبارت، برعکس ذکر شده است. اندیشهٔ دوم هراکلیتوس (تغییر و تحول در جهان) برگرفته از اندیشهٔ اول او (وحدت اضداد) است.
- ۲) این عبارت، دربارهٔ تالس است؛ نه هراکلیتوس.
- ۳) چنین عبارتی از هراکلیتوس نقل نشده است.

مشاوره: ارتباط نظریهٔ «وحدت اضداد» و «تغییرات دائمی جهان» به‌صورت مستقیم در کتاب درسی بررسی نشده است؛ اما به دلیل اهمیت بالای این مطلب و شانس طراحی سؤال در کنکور سراسری، در آزمون‌های ماز به این مبحث پرداخته‌ایم.

در مورد همهٔ فیلسوفان نخستین در یونان باستان می‌توان گفت

- ۱) بزرگ‌ترین دغدغهٔ آن فیلسوفان، شناخت حقیقت انسان و جهان طبیعت بود.
- ۲) پرداختن انحصاری آنان بر فلسفه، سبب شد تا به نظریات مهمی دست پیدا کنند.
- ۳) همواره به تفکیک فلسفه از سایر دانش‌های موجود در آن زمان تأکید داشتند.
- ۴) اختلاف‌نظر آنان در جهان‌شناسی، زمینه را برای ظهور سوفسطائیان فراهم کرد.

در آغاز شکل‌گیری فلسفه، آنچه بیش از هر چیز اندیشمندان یونان را به خود مشغول می‌داشت، دگرگونی‌هایی بود که پیوسته در جهان طبیعت رخ می‌داد. آن‌ها کوشش می‌کردند تا به دیدگاهی دست یابند که بتوانند به‌درستی این دگرگونی‌ها را از نظر عقلی، تحلیل کنند. البته اندیشمندانی که در آن دوره بودند، فقط به تفکر فلسفی نمی‌پرداختند. آنان دانشمندانی بودند که کم‌وبیش با مجموعهٔ علوم زمان خود، از جمله فلسفه آشنا بودند و به مسائل بنیادین هستی نیز توجه می‌کردند. حتی در آن ایام هنوز کلمهٔ «فیلسوف» برای کسی به کار نمی‌رفت.

یکی از فیلسوفان اولیه، فیثاغورس است. او همان‌طور که پایه‌گذار ریاضی و هندسه است، یکی از پایه‌گذاران فلسفه نیز محسوب می‌شود. او ریاضیات را به‌گونه‌ای خاص با فلسفه و عرفان درهم آمیخت و یک دستگاه فلسفی عمیق بنیان نهاد.

به تدریج دیدگاه دانشمندان یونان، آتن، پایتخت یونان را هم تحت تأثیر قرار داد و آتن به مرکز نظریات گوناگون و اختلافات فکری تبدیل شد. آرا و نظریات گوناگون و غالباً متضادی که این اندیشمندان عرضه داشتند، سبب شد تا نوعی تشویش و نگرانی بر مردم آن روزگار غالب شود و بذریعۀ اعتمادی نسبت به دانش و اندیشه در ذهن ایشان پرانده گردد. این آشفتگی فکری به ظهور دانشمندانی منجر گردید که منادی بی‌اعتباری علم و اندیشه شدند.

تشویش و نگرانی و بی‌اعتمادی به علم و دانش که در اثر اختلاف دیدگاه این دانشمندان در میان مردم پدید آمد، زمینه‌ساز ظهور سوفسطائیان شد که منادی بی‌اعتباری علم و دانش بودند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- ۱ بزرگ‌ترین دغدغه آنان، تحلیل عقلانی از دگرگونی‌های جهان طبیعت بود.
- ۲ آنان دانشمندانی بودند که کم‌وبیش با مجموعه علوم زمان خود، از جمله فلسفه آشنا بودند و به‌صورت انحصاری به فلسفه نمی‌پرداختند.
- ۳ اولاً فیثاغورس، فلسفه را با عرفان و ریاضیات آمیخت و فلسفه را از سایر دانش‌ها، تفکیک نکرد؛ دوماً در درس اول خواندید که در آن زمان، به همه دانش‌ها، فلسفه می‌گفتند و این واژه، منحصر به دانش خاصی نبود.

۶۰ بررسی دیدگاه فیلسوفان آغازین، در چه زمینه‌ای به ما کمک می‌کند؟

- ۱) تشخیص باورهای درست از باورهای سطحی و نادرست
- ۲) اثبات دیدگاه‌های فلسفی بر اساس تاریخ آن‌ها
- ۳) یافتن آغاز زمانی و مکانی برای دانش فلسفه
- ۴) پیدا کردن ریشه برخی باورهای رایج

پاسخ: گزینه ۴ (متوسط - خط به خط - ۱۱۰۴)

پاسخ تشریحی:

از طریق آشنایی با آغاز اندیشه‌های فیلسوفانه و تفکرات فلسفی می‌توانیم ریشه بسیاری از اندیشه‌هایی را که اکنون در میان انسان‌ها رایج است را بشناسیم و به سابقه تاریخی آن‌ها پی ببریم.

مثال: برگزاری مراسم اربعین برای برخی از مرحومین مرسوم است؛ اگر دیدگاه فیلسوفان گذشته را بررسی کنیم، متوجه می‌شویم که این مراسم، ریشه در باورهای فلسفی دارد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- ۱ باورهای نادرست ممکن است در دیدگاه‌های فیلسوفان اولیه نیز وجود داشته باشد.

توجه: برای اینکه بفهمیم یک باور درست است یا نادرست، نمی‌توانیم به اطلاعات تاریخی رجوع کنیم؛ بلکه باید از عقل خود کمک بگیریم.

- ۲ روش فلسفه، تعقل است و با بررسی تاریخی، نمی‌توان یک نظریه فلسفی را اثبات کرد.
- ۳ برای فلسفه نمی‌توان آغاز زمانی و مکانی تعیین کرد.

۶۱ پرداختن دقیق به تفاوت وجود و حرکت، و لزوم بررسی آثار دیگران برای فهم دیدگاه‌های او، به ترتیب مربوط به کدام فیلسوفان یونان باستان است؟

- ۱) هراکلیتوس - تالس
- ۲) پارمنیدس - تالس
- ۳) هراکلیتوس - فیثاغورس
- ۴) پارمنیدس - فیثاغورس

پاسخ: گزینه ۲ (آسان - خط به خط - ۱۱۰۴)

پارمنیدس برای نخستین بار به مفهوم «بودن» و «شدن» (وجود و حرکت) که از مفاهیم اصلی فلسفه هستند، توجه دقیق کرده و تفاوت آن دو را ذکر کرده است. وی برخلاف هراکلیتوس، می‌گفت که هستی، یک امر واحد ثابت است و حرکت و شدن ندارد. مورخان فلسفه «تالس» را نخستین اندیشمند یونانی می‌دانند که اندیشه فلسفی مشخصی داشته است. وی در قرن ششم پیش از میلاد می‌زیست. از تالس هیچ نوشته‌ای باقی نمانده است و از روی نوشته‌های فیلسوفان بعدی برخی از افکار او را به دست آورده‌اند.

پاسخ تشریحی:

بخش اول سؤال: توجه دقیق به مفاهیم بودن و شدن (وجود و حرکت) توسط پارمنیدس صورت گرفت.

بخش دوم سؤال: از آنجا که از تالس نوشته‌ای باقی نمانده است، باید دیدگاه‌های او را از آثار دیگران پیدا کرد.

- ۱) آنان وجود واقعیت خارجی را منکر شدند و در نتیجه به فن سخنوری و وکالت روی آوردند.
 ۲) اختلاف‌نظرهای آنان باعث شد تا در میان مردم آتن، علم و دانش ارزش حقیقی خود را از دست بدهد.
 ۳) بی‌اعتمادی مردم آتن نسبت به دانش و اندیشه، در نتیجه ظهور سوفیست‌ها و انکار واقعیت و حقیقت توسط آنان بود.
 ۴) از نظر آنان، منشأ اختلاف دیدگاه‌های دانشمندان در تبیین واقعیت جهان، حاکی از ناتوانی انسان از شناخت واقعیت‌های جهان است.

پاسخ: گزینه ۴

(متوسط - خط به خط - ۱۱۰۴)

به تدریج دیدگاه دانشمندانی که در آسیای صغیر بودند، آتن، پایتخت یونان را هم تحت تأثیر قرار داد و آتن به مرکز نظریات گوناگون و اختلافات فکری تبدیل شد. آرا و نظریات گوناگون و غالباً متضادی که این اندیشمندان عرضه داشتند، سبب شد تا نوعی تشویش و نگرانی بر مردم آن روزگار غالب شود و بذریعۀ بی‌اعتمادی نسبت به دانش و اندیشه در ذهن ایشان پراکنده گردد.

این آشفتگی فکری به ظهور دانشمندانی منجر گردید که منادی بی‌اعتباری علم و اندیشه شدند. این گروه که خود را «سوفیست»، یعنی دانشمند می‌خواندند، به این دلیل که سخن اندیشمندان و جهان‌شناسان با یکدیگر متضاد است و آن‌ها توانسته‌اند تفسیر درستی از جهان به دست آورند، نظریات آنان را بی‌بهره دانستند و به جای آموزش علوم به فن سخنوری روی آوردند و همان‌طور که گفته شد، به جای رسیدن به حقیقت، پیروزی بر رقیب را هدف قرار دادند و به آنجا رسیدند که اصل حقیقت و واقعیت را انکار کردند.

پاسخ تشریحی:

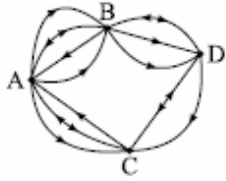
از آنجا که اندیشمندان نخستین، نتوانسته بودند تفسیر واحدی از جهان ارائه دهند و هریک، دیدگاه‌های متضادی داشتند؛ برخی افراد مانند سوفیست‌ها، گمان کردند که انسان به صورت کلی، نمی‌تواند واقعیت‌های جهان هستی را درک کند و امکان معرفت برای انسان، فراهم نیست.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- ۱) نفی واقعیت خارجی، ارتباطی با روی آوردن سوفسطائیان به فن سخنوری و وکالت ندارد و نمی‌توان میان آن‌ها، رابطه علی و معلولی برقرار کرد.
 ۲) این اختلاف‌نظرها مربوط به دانشمندان نخستین بود، نه سوفیست‌ها.
 ۳) بی‌اعتمادی مردم آتن نسبت به دانش و اندیشه، در نتیجه اختلاف نظرهای اندیشمندان نخستین بود؛ نه فعالیت سوفسطائیان.

مشاوره: در این سؤال، ظاهر هر ۴ گزینه درست به نظر می‌رسید؛ اما ارتباط بین کلمات گزینه ۱ و ۲ و ۳ نادرست بود.

با توجه به شکل زیر، به چند طریق می‌توان از شهر A به شهر D رفت و مجدداً به شهر A برگشت؟ (به جهت مسیرها توجه کنید).

۴۸ (۱)

۶۶ (۲)

۷۸ (۳)

۸۸ (۴)

(ریاضی و آمار ۳ - فصل ۱ - درس ۱)

پاسخ: گزینه ۲

پاسخ تشریحی گام اول: تعداد حالات رفتن از A به D را حساب می‌کنیم که دو حالت دارد:

از A به B و سپس به D برویم:

$$\frac{3}{B \text{ به } A} \times \frac{3}{D \text{ به } B} = 9$$

از A به C و سپس به D برویم:

$$\frac{2}{C \text{ به } A} \times \frac{1}{D \text{ به } C} = 2$$

$$9 + 2 = 11$$

مجموع حالات رفت برابر است با:

گام دوم: تعداد حالات برگشتن از D به A را حساب می‌کنیم که دو حالت دارد:

از D به B و سپس به A برویم:

$$\frac{1}{B \text{ به } D} \times \frac{2}{A \text{ به } B} = 2$$

از D به C و سپس به A برویم:

$$\frac{2}{C \text{ به } D} \times \frac{2}{A \text{ به } C} = 4$$

$$2 + 4 = 6$$

مجموع حالات برگشت برابر است با:

گام سوم: پس تعداد کل حالات برابر است با:

$$\frac{11}{\text{برگشتن}} \times \frac{6}{\text{رفتن}} = 66$$

با ارقام مجموعه $\{۰, ۲, ۳, ۵, ۷, ۸\}$ عدد سه رقمی (بدون تکرار) و بخش پذیر بر ۵ و m عدد سه رقمی (تکرار مجاز) و بخش پذیر بر ۵ می توان نوشت. حاصل $\frac{m+n}{m-n}$ کدام است؟

۴ (۴)

۳/۵ (۳)

۳/۲ (۲)

۳ (۱)

پاسخ: گزینه ۴

(ریاضی و آمار ۳ - فصل ۱ - درس ۱)

مشاوره در کنکورهای جدید، سوالات چندمرحله‌ای مثل این سؤال، زیاد دیده می‌شود.

پاسخ تشریحی گام اول: زمانی که تکرار ارقام مجاز نیست، دو حالت داریم:

به جز صفر و
رقم صدگان به جز صفر

$$\frac{۵}{۵} \times \frac{۴}{۵} \times \frac{۱}{۵} = ۲۰$$

یکان صفر باشد.

به جز ۵ و
رقم صدگان به جز ۵ و ۰

$$\frac{۴}{۵} \times \frac{۴}{۵} \times \frac{۱}{۵} = ۱۶$$

یکان ۵ باشد.

$$n = ۲۰ + ۱۶ = ۳۶$$

مجموع این دو حالت برابر است با:

۵ و ۰ همه چی! به جز صفر

$$m = \frac{۵}{۵} \times \frac{۶}{۵} \times \frac{۲}{۵} = ۶۰$$

گام دوم: در حالتی که تکرار مجاز است، یکان باید صفر یا ۵ باشد و صدگان هم صفر نباشد؛ پس:

$$\frac{m+n}{m-n} = \frac{۶۰+۳۶}{۶۰-۳۶} = \frac{۹۶}{۲۴} = ۴$$

گام سوم:

تعداد زیرمجموعه‌های ۳ عضوی مجموعه $A = \{1, 2, 3, 4, \dots, n\}$ سه برابر تعداد زیرمجموعه‌های ۲ عضوی آن است. مجموعه A چند زیرمجموعه ۳ عضوی دارد که همه اعضای آن فرد یا همه اعضای آن زوج باشند؟

۳۶ (۴)

۳۲ (۳)

۳۰ (۲)

۲۸ (۱)

(ریاضی و آمار ۳ - فصل ۱ - درس ۱)

پاسخ: گزینه ۲

خودت حل کنی بهتره تعداد زیرمجموعه‌های k عضوی یک مجموعه n عضوی برابر با انتخاب k از n است.

$$\binom{n}{k} = \frac{n!}{(n-k)!k!}$$

نکته تعداد زیرمجموعه‌های k عضوی یک مجموعه n عضوی برابر است با:

پاسخ تشریحی گام اول: مجموعه $A = \{1, 2, 3, 4, \dots, n\}$ ، n عضو دارد.

تعداد زیرمجموعه‌های ۳ عضوی و ۲ عضوی آن به ترتیب $\binom{n}{3}$ و $\binom{n}{2}$ است.

گام دوم: باید ۳ برابر $\binom{n}{3}$ باشد:

$$\binom{n}{3} = 3 \times \binom{n}{2} \Rightarrow \frac{n!}{(n-3)!3!} = 3 \times \frac{n!}{(n-2)!2!}$$

جای $(n-2)!$ می‌نویسیم $(n-2)!(n-3)!$ و ساده می‌کنیم:

$$\frac{1}{(n-3)! \times 3} = 3 \times \frac{1}{(n-3)!(n-2) \times 2} \Rightarrow \frac{1}{3} = \frac{3}{n-2} \Rightarrow n-2=9 \Rightarrow n=11$$

گام سوم: پس مجموعه A به صورت $A = \{1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11\}$ است که ۵ عضو زوج و ۶ عضو فرد دارد.

• زیرمجموعه‌های سه‌عضوی که هر سه عضو زوج باشند: باید از ۵ عدد زوج، ۳ تا انتخاب کنیم که می‌شود $\binom{5}{3}$.

● زیرمجموعه‌های سه‌عضوی که هر سه عضو فرد باشند: باید از ۶ عدد فرد، ۳ تا انتخاب کنیم که می‌شود $\binom{6}{3}$.

$$\binom{5}{3} + \binom{6}{3} = \frac{5 \times 4}{3!2!} + \frac{6 \times 5 \times 4}{3!3!} = \frac{20}{2} + \frac{6 \times 5 \times 4}{6} = 10 + 20 = 30$$

مجموعشان برابر است با:

تست و پاسخ ۶۶

از بین ۷ دانش‌آموز انسانی، ۶ دانش‌آموز تجربی و ۵ دانش‌آموز ریاضی، به چند طریق می‌توان یک گروه کاری ۵ نفری تشکیل داد به طوری که سرگروه از رشته انسانی باشد و در ۴ نفر دیگر از هر سه رشته حضور داشته باشند؟

۸۲۶۰ (۲)

۸۱۲۰ (۱)

۸۸۲۰ (۴)

۸۶۸۰ (۳)

(ریاضی و آمار ۳ - فصل ۱ - درس ۱)

پاسخ: گزینه ۴

خودت حل کنی بهتره اول سرگروه را انتخاب کنید و بعد سراغ ۴ نفر دیگر بروید.

$$\binom{n}{2} = \frac{n(n-1)}{2}$$

نکته از آن جایی که محاسبه $\binom{n}{2}$ زیاد در سؤالات دیده می‌شود؛ پس بهتر است رابطه مقابل را بلد باشید:

$$\binom{7}{1} = 7$$

پاسخ تشریحی گام اول: اول سرگروه را از بین ۷ دانش‌آموز انسانی انتخاب می‌کنیم:

گام دوم: الان ۶ دانش‌آموز انسانی، ۶ دانش‌آموز تجربی و ۵ دانش‌آموز ریاضی داریم. برای آن که در ۴ نفر باقی‌مانده از هر ۳ رشته داشته باشیم، باید از دو رشته یک نفر و از رشته سوم، ۲ نفر انتخاب شوند. برای این ۴ نفر، سه حالت داریم:

● ۲ انسانی و ۱ تجربی و ۱ ریاضی: $\binom{6}{2} \times \binom{6}{1} \times \binom{5}{1} = \frac{6 \times 5}{2} \times 6 \times 5 = 450$

● ۱ انسانی و ۲ تجربی و ۱ ریاضی: $\binom{6}{1} \times \binom{6}{2} \times \binom{5}{1} = 450$

● ۱ انسانی و ۱ تجربی و ۲ ریاضی: $\binom{6}{1} \times \binom{6}{1} \times \binom{5}{2} = 6 \times 6 \times \frac{5 \times 4}{2} = 360$

$$450 + 450 + 360 = 1260$$

مجموع این سه حالت برابر است با:

$$7 \times 1260 = 8820$$

↓ ↓
انتخاب انتخاب
۴ نفر دیگر سرگروه

گام سوم: تعداد کل حالات برابر است با:

کدام گزینه، ناحیه رنگی را به درستی نشان می‌دهد؟

$$(D - (A \cap B)) - C \quad \text{۱}$$

$$(A \cap C) - (D \cap B) \quad \text{۱}$$

$$(D - C) \cup (A \cap B \cap D) \quad \text{۲}$$

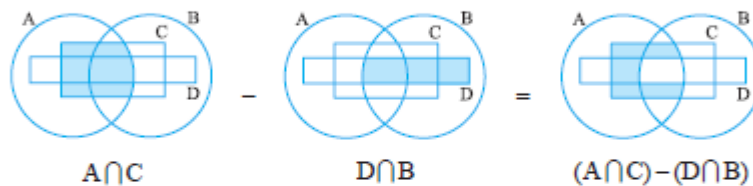
$$((A \cup B) - C) \cap D \quad \text{۳}$$

(ریاضی و آمار ۳ - فصل ۱ - درس ۲)

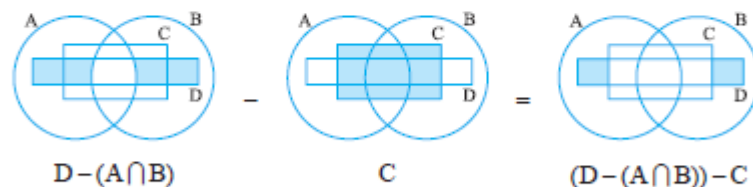
پاسخ: گزینه ۳

پاسخ تشریحی: هر چهار گزینه را روی نمودار ون نشان می‌دهیم:

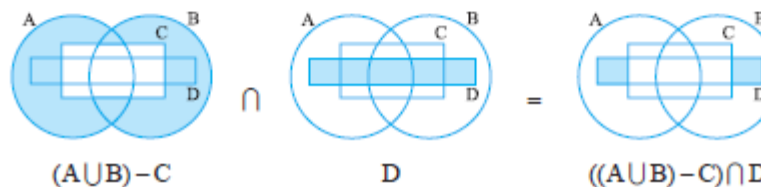
گام اول ۱.

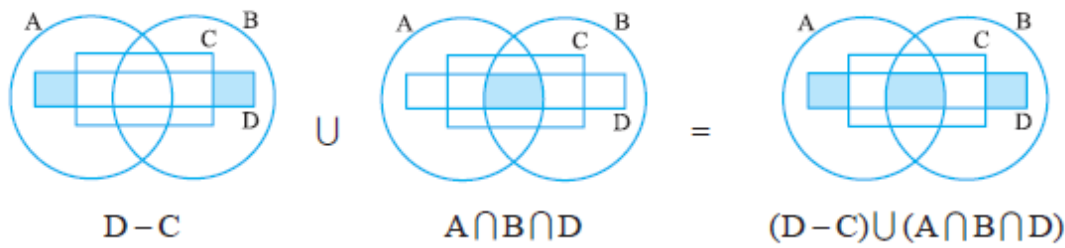
گام دوم ۲.

گام سوم ۳.

گام چهارم ۴:

فقط نمودار نهایی ۴ با نمودار داده شده یکسان شد.

تست و پاسخ ۶۸

از بین ۳ مهره آبی و ۸ مهره قرمز متفاوت، دو مهره انتخاب می‌کنیم. با چه احتمالی مهره‌ها هم‌رنگ‌اند؟

$$\frac{31}{55} \quad (۴)$$

$$\frac{29}{55} \quad (۳)$$

$$\frac{28}{55} \quad (۲)$$

$$\frac{27}{55} \quad (۱)$$

(ریاضی و آمار ۳ - فصل ۱ - درس ۲)

پاسخ: گزینه ۴

گام اول: در کل $3 + 8 = 11$ مهره داریم؛ دوتای آن‌ها را انتخاب می‌کنیم. تعداد کل حالات برابر است با:

$$n(S) = \binom{11}{2} = \frac{11 \times 10}{2} = 55$$

گام دوم: می‌خواهیم دو مهره هم‌رنگ باشند، پس باید هر دو آبی یا هر دو قرمز باشند؛ در نتیجه:

$$n(A) = \binom{3}{2} + \binom{8}{2} = 3 + \frac{8 \times 7}{2} = 3 + 28 = 31$$

$$P(A) = \frac{n(A)}{n(S)} = \frac{31}{55}$$

گام سوم: احتمال وقوع پیشامد A برابر است با:

علی ۳ فیلم آمریکایی، ۳ فیلم ایتالیایی و ۲ فیلم فرانسوی دانلود کرده است و می‌خواهد آخر هفته تا ۲ از این فیلم‌ها را ببیند. اگر ترتیب دیدن فیلم‌ها مهم باشد، با چه احتمالی دو فیلمی که می‌بیند ساخت کشورهای متفاوتی است؟

$$\frac{5}{8} \text{ (۴)}$$

$$\frac{19}{28} \text{ (۳)}$$

$$\frac{11}{14} \text{ (۲)}$$

$$\frac{3}{4} \text{ (۱)}$$

پاسخ: گزینه ۱

(ریاضی و آمار ۳ - فصل ۱ - درس ۲)

$$n(S) = \frac{8}{\text{فیلم اول}} \times \frac{7}{\text{فیلم دوم}} = 56$$

پاسخ تشریحی گام اول: در کل ۸ فیلم دانلود کرده است. تعداد کل حالات برابر است با:

گام دوم: برای آن که دو فیلم ساخت یک کشور نباشند، سه حالت داریم:

$$\frac{3}{\text{فیلم آمریکایی}} \times \frac{3}{\text{فیلم ایتالیایی}} \times 2 = 18$$

جایگشت ۲ فیلم

● یکی آمریکایی و یکی ایتالیایی:

$$\frac{3}{\text{فیلم آمریکایی}} \times \frac{2}{\text{فیلم فرانسوی}} \times 2 = 12$$

جایگشت ۲ فیلم

● یکی آمریکایی و یکی فرانسوی:

$$\frac{2}{\text{فیلم فرانسوی}} \times \frac{3}{\text{فیلم ایتالیایی}} \times 2 = 12$$

جایگشت ۲ فیلم

● یکی فرانسوی و یکی ایتالیایی:

$$n(A) = 18 + 12 + 12 = 42$$

پس تعداد کل حالات مطلوب برابر است با:

$$P(A) = \frac{n(A)}{n(S)} = \frac{42}{56} = \frac{3}{4}$$

گام سوم: احتمال وقوع پیشامد A برابر است با:

مجموعه C شامل تمام اعداد اول بین ۲۰ و ۵۰ است. تمام زیرمجموعه‌های C را می‌نویسیم و یکی از آن‌ها را انتخاب می‌کنیم. با چه احتمالی زیرمجموعه انتخاب شده ۲ یا ۳ عضو دارد؟

$$\frac{7}{16} \text{ (۴)}$$

$$\frac{9}{16} \text{ (۳)}$$

$$\frac{15}{32} \text{ (۲)}$$

$$\frac{17}{32} \text{ (۱)}$$

پاسخ: گزینه ۴

(ریاضی و آمار ۳ - فصل ۱ - درس ۲)

نکته: تعداد کل زیرمجموعه‌های یک مجموعه n عضوی برابر با 2^n و تعداد زیرمجموعه‌های k عضوی آن برابر با $\binom{n}{k}$ است.

$$C = \{23, 29, 31, 37, 41, 43, 47\}$$

پاسخ تشریحی گام اول: مجموعه C را می‌نویسیم:

$$n(S) = 2^7 = 128$$

(تعداد اعضای C)

گام دوم: تعداد کل زیرمجموعه‌های C برابر است با:

گام سوم: تعداد زیرمجموعه‌های ۲ یا ۳ عضوی C را حساب می‌کنیم:

$$n(A) = \binom{7}{2} + \binom{7}{3} = \frac{7 \times 6}{2} + \frac{7 \times 6 \times 5}{6} = 21 + 35 = 56$$

$$P(A) = \frac{n(A)}{n(S)} = \frac{56}{128} = \frac{7}{16}$$

گام چهارم: احتمال وقوع پیشامد A برابر است با:

از دیدگاه تاریخ ادبیات، کدام گزینه کاملاً درست است؟

- ۱) زبان پارسی، زبان رسمی دوران ساسانی بود. این زبان اساساً به ناحیهٔ پارس تعلق داشته است.
- ۲) زبان فارسی باستان در دورهٔ هخامنشیان رایج بود. آثار برجای ماندهٔ آن، فرمان‌ها و نامه‌های شاهان هخامنشی است.
- ۳) آثاری که به زبان پهلوی تألیف شده، بیشتر آثار دینی زرتشتی است که به خط میخی نوشته شده است.
- ۴) زبان فارسی نو یا دری در دورهٔ اشکانیان رایج بود و تا اوایل دورهٔ ساسانی نیز آثاری به این زبان تألیف می‌شده است.

پاسخ: گزینهٔ ۲

(علوم و فنون ادبی دهم - درس ۴)

پاسخ تشریحی مطالب ذکرشده در [۲] کاملاً درست است؛ اما در میان مطالب سایر گزینه‌ها نادرستی‌هایی دیده می‌شود.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- [۱] زبان پارسی در دورهٔ اشکانیان رایج بود. این زبان در شمال و شمال شرقی ایران متداول بوده است؛ نه ناحیهٔ پارس.
- [۳] زبان فارسی باستان به خط میخی نوشته شده است؛ نه زبان پهلوی.
- [۴] زبان پارسی در دورهٔ اشکانیان رایج بود و تا اوایل دورهٔ ساسانی نیز آثاری به این زبان تألیف می‌شده است؛ نه زبان فارسی نو.

دام‌تستی ۱) به ارتباط بین هر زبان با «دورهٔ رواج» و «منطقهٔ جغرافیایی آن» و نیز «آثار برجای مانده از آن» دقت کنید. مبادا آن‌ها را با هم اشتباه بگیرید.
 ۲) حواستان به تفاوت دورهٔ ساسانی و سامانی باشد. «ساسانیان» پیش از اسلام بودند و زبان رسمی آنان «پهلوی» بود؛ اما «سامانیان» پس از اسلام روی کار آمدند و به زبان «فارسی دری» یا «فارسی نو» می‌نوشتند و می‌سرودند.

توضیح مقابل کدام اثر، نادرست است؟

- ۱) یادگار زیریران: از رساله‌های کوچکی است که معمولاً آن را در زمرهٔ آثار غیردینی به شمار می‌آورند؛ اما رنگ دینی دارد.
- ۲) کلیله و دمنه: از آثار ادبی زبان پهلوی است که از میان رفته؛ ولی ترجمهٔ فارسی و عربی آن در دست است.
- ۳) هزار و یک شب: از معدود قطعات بازماندهٔ تعلیمی و اخلاقی به زبان پهلوی است که دچار تحریف‌هایی شده است.
- ۴) درخت آسوریک: منظومه‌ای به زبان پهلوی است که در میان اندرزنامه‌های منشور جای گرفته؛ اما اصل پارسی دارد.

پاسخ: گزینهٔ ۳

(علوم و فنون ادبی دهم - درس ۴)

پاسخ تشریحی «هزار و یک شب» نیز همانند «کلیله و دمنه» از آثار ادبی منشور زبان پهلوی است که از میان رفته؛ اما ترجمهٔ عربی و فارسی آن در دست است (از قطعات بازماندهٔ تعلیمی و اخلاقی به زبان پهلوی نیست).

دام‌تستی دقت کنید که «درخت آسوریک» (هم‌چنین «یادگار زیریران») از منظومه‌هایی هستند که به زبان پهلوی اند و اصل پارسی دارند. در واقع بازماندهٔ اشعار تعلیمی و اخلاقی‌اند و در زمرهٔ آثار منشور قرار می‌گیرند؛ پس [۳] درست است.

کدام گزینه از نظر تاریخ ادبیات نادرست است؟

- ۱) در آغاز قرن سوم، دولت نیمه‌مستقل طاهری و پس از آن دولت مستقل صفاری بر سر کار آمد.
- ۲) ایرانیان در سه قرن نخست هجری به فعالیت‌های علمی و ادبی خود ادامه دادند و آثار خود را منحصرأً به زبان‌های فارسی و پهلوی پدید آوردند.
- ۳) یعقوب لیث صفاری نه با زبان عربی آشنایی داشت و نه اجازه داد تا این زبان در دستگاه حکومت او به کار رود.
- ۴) بعد از صفاریان، دولت سامانی، آل بویه و حکومت‌های کوچک دیگر پدید آمدند و زبان فارسی دری، فرصت و امکان یافت به عنوان زبان رسمی شناخته شود.

پاسخ: گزینه ۲

(علوم و فنون ادبی دهم - درس ۴)

پاسخ تشریحی آثار علمی و ادبی ایرانیان در سه قرن نخست هجری فقط به زبان‌های فارسی و پهلوی نبود؛ بلکه به زبان عربی هم آثاری پدید آوردند. سایر گزینه‌ها درست ذکر شده‌اند.

کدام موارد از نظر تاریخ ادبیات کاملاً درست هستند؟

- الف) قرن چهارم هجری دوران غلبه، رواج، حفظ و ارائه آداب و رسوم ملی بود که با دانشمندان بزرگی چون رازی آغاز شد و با شاعر بزرگی چون فردوسی ادامه یافت.
 - ب) آوردن موعظه و نصیحت در شعر پارسی در اواخر قرن چهارم رایج شد و در این باب، قطعه‌های کوتاهی سروده شد.
 - ج) ابوعلی بلعمی به دستور منصور بن نوح سامانی مأموریت یافت کتاب تفسیری که محقّدین جریر طبری به عربی نوشته بود، به فارسی برگرداند.
 - د) در عهد سامانی، نثر هم مانند شعر پارسی رونق گرفت و کتاب‌های گوناگون به زبان دری پدید آمد که ساده و روان است و بیشتر به موضوع‌های حماسی، ملی و تاریخی توجه دارد.
- ۱) الف - د ۲) ب - ج ۳) الف - ج ۴) ب - د

پاسخ: گزینه ۱

(علوم و فنون ادبی دهم - درس ۴)

مشاوره در تست‌هایی که درستی یا نادرستی گزینه‌ها را در نظر دارند، باید به خاطر داشته باشید که گاهی یک گزینه در نگاه اول درست به نظر می‌رسد، چرا که عین عبارات کتاب درسی در آن آمده است؛ اما با کمی دقت می‌توان دریافت که بخش کوچکی از آن عبارت (حتی در حد یک واژه) تغییر کرده و آن را نادرست ساخته است؛ به ویژه در تست‌هایی که قید کاملاً درست، در صورت سؤال‌شان آمده است.

پاسخ تشریحی آوردن موعظه و نصیحت در شعر پارسی از آغاز قرن چهارم رایج شد (نادرستی «ب» و رد ۲ و ۴).

هم‌چنین ابوعلی بلعمی «تاریخ طبری» را به فارسی برگرداند، نه تفسیر طبری (نادرستی «ج» و رد ۲).

موارد «الف» و «د» کاملاً درست‌اند.

راه حل تستی در هر مورد به دنبال خطا و نادرستی بگردید و با آن رد گزینه کنید تا جایی که به پاسخ درست برسید.

دام تستی به موارد زیر و مشابهت آن‌ها توجه ویژه داشته باشید. مبادا در این تشابهات گرفتار شوید.

- ۱) تفسیر طبری، نوشته ← محقّدین جریر طبری
- ۲) ترجمه تفسیر طبری، نوشته ← جمعی از علمای ماوراءالنهر
- ۳) تاریخ طبری، نوشته ← محقّدین جریر طبری
- ۴) ترجمه تاریخ طبری (تاریخ بلعمی)، نوشته ← ابوعلی بلعمی

تست و پاسخ ۷۵

توضیحات زیر، بیانگر ویژگی‌های کدام شخصیت قرن چهارم و اوایل قرن پنجم است؟
«وی به فارسی و عربی شعر می‌سرود. در همهٔ علوم روزگار خود تبخّر داشت و صاحب تحقیق و تألیف بود.»

- (۱) محمّدبن زکریای رازی
(۲) فردوسی
(۳) یعقوب لیث صفاری
(۴) ابوعلی سینا

(علوم و فنون ادبی دهم - درس ۳)

پاسخ: گزینهٔ ۴

پاسخ تشریحی این توضیح در کتاب درسی در معرفی «ابوعلی سینا» آمده است.

- «زکریای رازی» مربوط به اوایل قرن چهارم است؛ نه اوایل قرن پنجم (رد ۱).
«فردوسی» به عربی شعر نسرود؛ در همهٔ علوم، تبخّر نداشته، صاحب تألیف نیست (رد ۲).
«یعقوب لیث» دانشمند و شاعر نبود (رد ۳).

راه‌حل تستی این‌گونه از تست‌های تاریخ ادبیات را نیز با استفاده از سرنخ‌ها و اطلاعاتی که در ذهن دارید، رد گزینه کنید.

تست و پاسخ ۷۶

غزنویان با کدام گروه از شاعران، دربار خود را آراسته بودند؟

- (۱) منوچهری، رودکی، فرخی
(۲) منوچهری، بلعمی، عنصری
(۳) عنصری، فرخی، رودکی
(۴) عنصری، منوچهری، فرخی

(علوم و فنون ادبی دهم - درس ۳)

پاسخ: گزینهٔ ۴

پاسخ تشریحی «رودکی» شاعر دورهٔ سامانیان است («بوی جوی مولیان» خطاب به امیر سامانی را به خاطر بیاورید) (رد ۱ و ۳).

«بلعمی» نیز شاعر نبود (شهرت او به کتاب «تاریخ بلعمی» است) (رد ۲).

«عنصری، منوچهری و فرخی» از شاعران دربار غزنویان بودند.

۷۷ گزینه «۱»

(سعید بعفری)

تشریح دیگر گزینه‌ها:

گزینه «۲»: کسی که قصیده تمام و کمال در زمینه موعظه و نصیحت سرود، «کسای مروز» بود، سپس «ناصر خسرو» راه او را ادامه داد.
گزینه «۳»: رایج‌ترین انواع شعر فارسی در این دوره اشعار «حماسی»، «مدحی» و «غنائی» بودند.

گزینه «۴»: در شعر این دوره استعاره‌های دلپذیر دیده می‌شود، اما استعاره‌های بدیع دیده نمی‌شود. استعاره‌های بدیع و خیال‌انگیز از ویژگی‌های سبک هندی است.

(علوم و فنون ادبی (۱)، سبک‌شناسی و تاریخ ادبیات، صفحه ۴۳)

۷۸ گزینه «۳»

(مجتبی فرهادی)

منظومه «درخت آسوریک» و «یادگار زیریران» هر دو اصل پارتی دارند.

(علوم و فنون ادبی (۱)، سبک‌شناسی و تاریخ ادبیات، صفحه ۴۰)

۷۹ گزینه «۴»

(مجتبی فرهادی)

سجع به‌کاررفته در بیت گزینه «۴» (جان و استخوان) از نوع مطرف است:

اما سجع‌های دیگر گزینه‌ها، همگی متوازی هستند.

تشریح گزینه‌های دیگر:

گزینه «۱»: عشاق - آفاق - تریاق (متوازی)

گزینه «۲»: شرر - نظر (متوازی)

گزینه «۳»: شیرین - زرین (متوازی)

(علوم و فنون ادبی (۱)، بدیع لفظی، صفحه ۵۳)

۸۰ گزینه ۱»

(یاسین مهریان)

نوع سجع در همه عبارات، از نوع «متوازی» است؛ اما نوع سجع گزینه «۱»، از نوع «مطرف» است.

در این گزینه، کلمات «خواسته»، «آراسته»، «نشسته» و «بسته» با یکدیگر هم‌وزن نیستند؛ بنابراین نمی‌توانند سجع متوازی داشته باشند.

توجه داشته باشید که «دیده» در انتهای جمله قرار نگرفته است؛ پس نمی‌توانیم آن را با «بسته» دارای سجع متوازی بدانیم.

تشریح سایر گزینه‌ها:

گزینه «۲»: «علتی» و «زلتی»: سجع متوازی

گزینه «۳»: «مردن» و «بردن»: سجع متوازی

گزینه «۴»: «رفته» و «بسته»: سجع متوازی

(علوم و فنون ادبی (۱)، بدیع لفظی، صفحه ۵۳)

۸۱ گزینه ۲ فرضیه، پاسخ پیشنهادی و حدس اندیشمندانه محقق به سؤال تحقیق است.

۸۲ گزینه ۲ پژوهشگر برای شناخت و آگاهی از مسئله‌ای که در ذهنش ایجاد شده، ابتدا باید مسئله خود را به صورت واضح و روشن بیان کند.

۸۳ گزینه ۳ مراحل پژوهش جغرافیایی به ترتیب، عبارت است از: بیان مسئله و طرح سؤال، تدوین فرضیه، جمع‌آوری اطلاعات، پردازش اطلاعات و نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادات.

۸۴ گزینه ۲ تداوم خشکسالی به علت وقوع اشاره دارد: چرا / بحران ریزگردها به ماهیت پدیده: چه چیز / کشورهای جنوب غربی آسیا به مکان وقوع: کجا / فصل‌های مختلف سال به زمان وقوع: چه موقع.

۸۵ گزینه ۴ یکی از مراحل حساس پژوهش: تدوین فرضیه - محقق بی‌می‌برد که آیا به سؤالی که برایش پیش آمده، قبلاً پاسخ داده شده یا خیر: بیان مسئله - در صورت رد فرضیه، محقق نباید دلسرد شود زیرا این پژوهش به کسانی که با این سؤال مواجه شده‌اند، پاسخ داده و از طرح مجدد آن جلوگیری کرده است: نتیجه‌گیری.

گزینه ۲ پژوهشگر برای دستیابی به شناخت و آگاهی از مسئله‌ای که در ذهن پدید آمده است، ابتدا باید مسئله خود را به صورت واضح و روشن بیان کند. بهتر است صورت مسئله را به شکل سؤالی نوشته و از عبارات خبری یا جملات کلی و نامفهوم جلوگیری شود. از آنجا که فرضیه مربوط به میزان جمعیت است، پس بهتر است پرسش هم ناظر بر افزایش جمعیت باشد.

گزینه ۲ بر اساس متن کتاب، موقعیت نسبی، محل قرارگیری هر پدیده نسبت به پدیده‌های دیگر است. بر این اساس، الف اشتباه است، چون موقعیت قرارگیری منزل شما نسبت به دیگر خانه‌ها موقعیت نسبی است. به همین دلیل ب درست است. صفحه ۱۶ پ: ایران در موقعیت ریاضی گسترده‌ای است که همین عامل باعث تنوع زیستی آن شده است.

گزینه ۳ ایران در عرض جغرافیایی ۲۵ تا ۴۰ درجه، در جنوب منطقه معتدله نیمکره شمالی و همچنین، در ۴۴ تا ۶۳ درجه طول شرقی واقع شده است.

گزینه ۴ محل قرارگیری هر مکان، نسبت به پدیده‌های طبیعی یا انسانی پیرامون خود، موقعیت نسبی آن مکان است.

گزینه ۱ تنوع زیستی ایران به موقعیت ریاضی آن وابسته است و قرارگرفتن یک کشور در کنار کشور دیگر، موقعیت نسبی یا عمومی آن کشور است.